

Г. Гасенко

НАЙЯ З ДЖУНГЛІВ

Оповідання

З 74 чорними малюнками і 4 в фарбах
роботи Б. Флякса, Г. Остерзетцера
і Ф. Орлета

КИЇВ-ВІДЕНЬ

Всі права застережені.
Copyright by „Роміти“-Київ.
Христофа Райсера Сяни, Відень V.

Найя з джунглів.

— Яке могутнє тіло...

— Це — *Naja tripudians*¹ — напотруйніща змія Індії.

...Кобра підвела голову її подивилась крізь одну зі скляних стінок своєї клітки.

Перед нею стояло двоє з тих сотворінь, котрих вона ненавиділа всією істотою своєю...

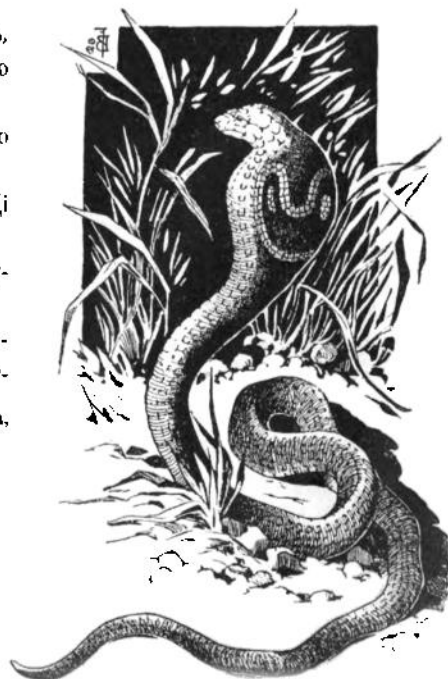
Вони стояли, розмовляли і з цікавістю розглядали її...

О, якими огидними вони були їй! Ці боязкі, підлі люде...

З якою насолодою вчепилася-би вона зубами в кожного із них... у всіх...

Потроху впускала-б свою отруту, і з захопленням ушмивалась-би їх передсмерт-

¹ *Naja tripudians* — латинська назва окулярижка, якій зветься в Індії Кобра, Найя та Наг.

ними конвульсіями, коли вони, як ті миші, витягнувшись на землі, в корчах поводити-б усіма членами...

Шалена злість охопила Найю й вона, загрожуючи, піднеслася на хвості. Люде ще ближче підступили до клітки і щось говорили. Кобра не розуміла їх, її очі поширились, шия роздулась, — вона була засліплена зненавистю.

Прокляті! — здається, сичала вона. — Коли-б ви в джунглях насмілились так з мене глузувати! О, тоді жаден з вас не пішов-би живим від мене...

Один з них близько притиснув своє обличчя до скла; шал Найї досяг найвищої міри і з безумним сичанням вона кинулася до нього.

Люде з жахом відскочили.

Жорстокий удар головою об скло привів Найю до себе і примусив її згадати, що вона в неволі.

Гнів її в один мент затих і, знесилівшись уся, вона поволі спустилася на дно своєї скляної в'язниці...

Люде пішли.

Найя лежала й думала.

Вона звикла думати за довгий-довгий час своєї неволі.

Дні й ночі лежала вона, пригадуючи собі всі події і дрібниці свого колишнього вільного життя, життя під привітним небом рідного краю...

Там жила вона в руїнах старого індійського храму,

напів розвалені мури якого були обвиті плазучими рослинами, ліанами та диким виноградом, і пишно підносилися серед рослинної природи джунглів.

І ласкаве сонце рідного краю пестило її своїм гарячим промінням, коли вона після ситого обіду вилазила погрітися на плити.

Недалеко даюрчало джерельце. Вода текла широкою смугою, наповнюючи храм холодком...

І так лежала вона, доки сонце в останній раз не цілувало верха дерев своїм жовтогарячим поцілунком і мури храму не приймали кривавого копіру, доки мавпи не замовкали...

Тоді Наія вилазила з храму й тихо плазувала в траві.

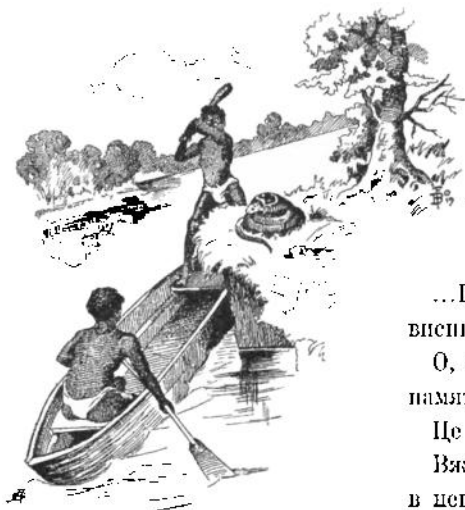
Ні рев тигра — короля джунглів, що вийшов на полювання, ні плач вовків не лякали її. Вона вважала себе рівною з тигром! Та й хто смів би гадати інакше?

Ви чуєте писк?

Це сонний тушканчик¹ скрикнув перед смертю, почувши сталеві обійми кобри; він хоче випростатись і втекти, але могутні кільця сильно адавлюють його, отрута розбігається по жилах, і скоро дріжаче тільки маленької тварини перестане зовсім рухатись...

Тоді кобра починає ковтати його.

¹ *Alagtaga decumana*.

Найвшись, вона йде на спочинок.
І горе тому, хто потурбує її там!
З божевільною відвагою кидається
вона на смільчака, хто-б він не був,
і жовта отрута з її зубів крапає від зло-
сти, готова влитися в кров ворога, щоб
змусити його замовкнути на віки...

...Найя знова підвела голову її з нена-
висним поглядом окинула свою вязницю.

О, вона пам'ятає, як попала до неї. Добре
пам'ятає!

Це було давно, давно...

Вже шосту шкіру встигла вона скинути
в неволі.

Будь проклятий той день, коли вона за-
думала покинути храм і назавше зповзти на низ до ріки!

Її спокусила богата здобич в очеретах.

Якось у вечері-вона пустилася в подорож.

Тихо плазувала в траві й ранком досягла ріки.

В очереті починалось життя.

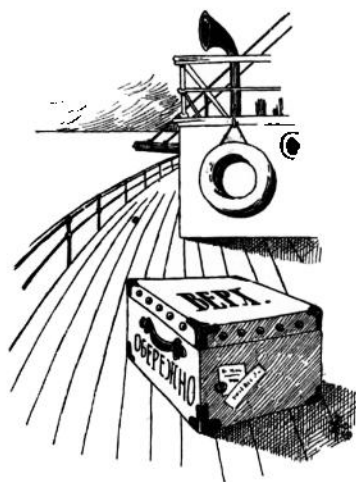
Нагодувавшись десятком мишиї, Найя виповзла на сонце й задрімала
під легкий шум вітерця, лежучи на вели-
кому камені, над самим берегом.

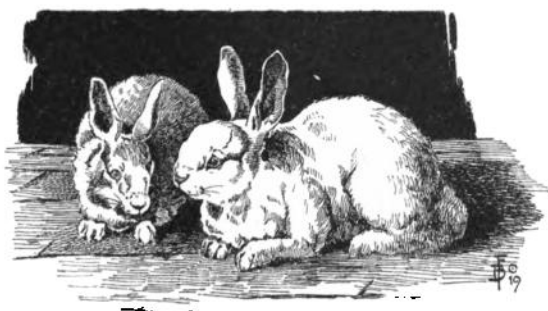
Сонце припікало її Найя почувала себе
щасливою в цей останній день у рідному
краю, в цей останній вільний день...

Нараз почула вона плескіт води на річці під
собой і підвелась; в цей мент щось сильно
вдарило її по голові...

Опам'яталась вона в маленькій, тісній і
душній скринці.

Круг неї щось гуло, її кудись носили, ста-
вили, трясли — вона-ж лежала й нічого не
могла зрозуміти...

Потім її впустили сюди
— в цю скляну клітку.

І тут тільки вона зрозуміла, що ніколи більш не побачить свого рідного краю, ніколи не почуватиме волі... ніколи... ніколи.

І все це вони, ці люди, ці гидкі гвалтівники; вони напали на неї підчас

сну... чого-ж ці боягузи не підійшли до неї, коли вона полювала!

О, вона зуміла-б умерти...

А тепер...

Найя заплющила очі і знову повеслась мрією туди... до дому.

Її потурбували — привесли їсти. У клітку пустили двох трусиків. Бідні звірятка тулились одно до одного, лякаючись, щоб кобра не запримітила їх.

Але Найя не піднімала голови: вона боялася розтулити очі.

Її не хотілось розлучатися з мріями...

Київ доглядача штовхнув її.

Найя підвелась.

Трусики при її рухові забилися; помітивши звірят, вона хотіла кинутись на них, але не кинулась, а поволі похитувалась, стоячи на хвості.

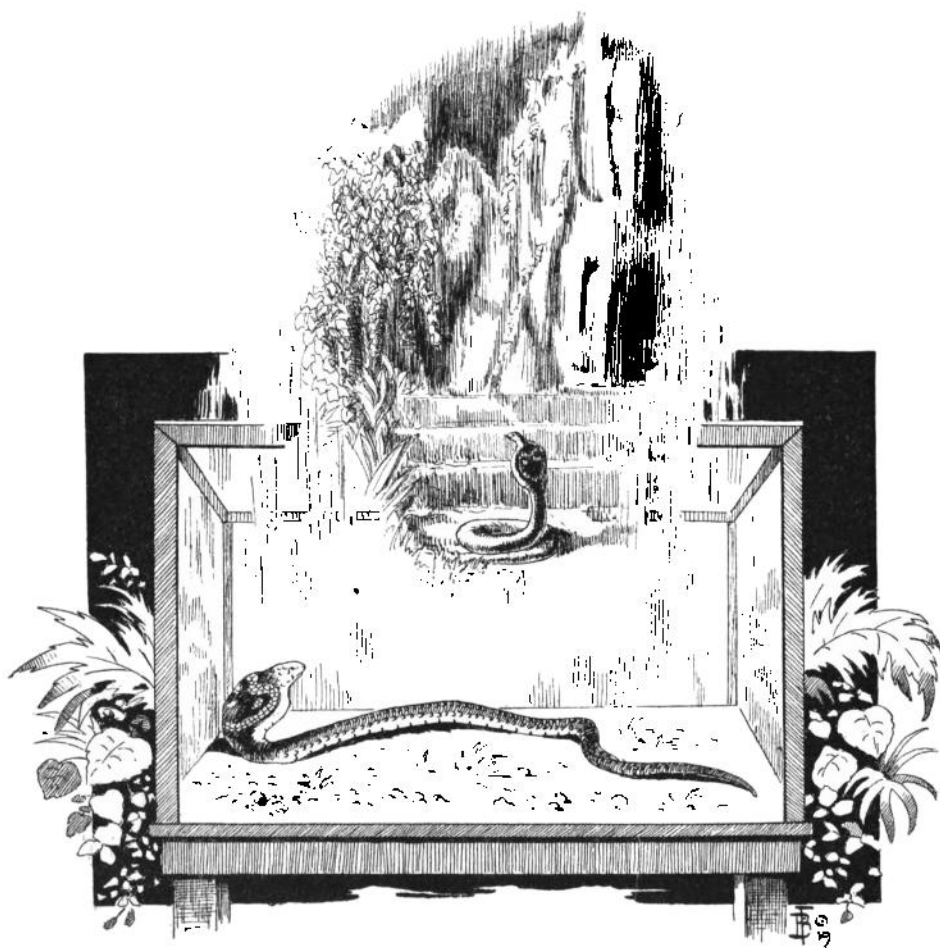
Вони нікуди не можуть втекти — вони такі-ж самі в'язні, і завтра її позавтра... кождий день... і так без кінця... Ні, на волю, до дому... до рідного краю...

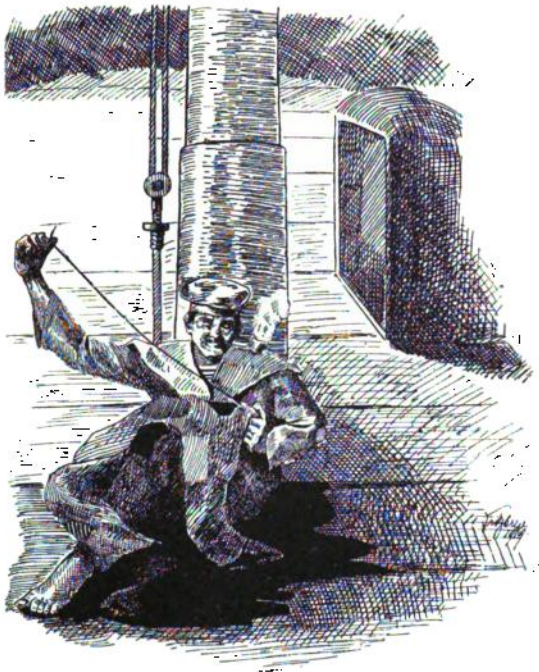
І вона стояла і похитувалась, наче танцюючи свій танок смерті. Тіло її хилилося то назад, то вперед, все прискорюючи темп, а потім в якомусь екстазі вона впила-ся зубами в своє власне тіло...

Конвульсійно звиваючись впали сталеві кільця на пісок клітки, а отруйні зуби Найї все ще продовжували ранити тіло.

Нарешті вона затихла.
Погасаючий погляд її майнув по клітці.
Стіни якось стушувалися, а замість стелі, там — в горі, вона побачила
блакитне небо свого рідного краю.
Круг неї джунглі... храм... шумлять очерети...
...Вона вернулася до дому...

Страховище моря.

Розіславши на палубі свої подерті штани, Фред Мартін журливо втопив очі в величезну дірку й замислився.

Йому доводилося виконати не легке завдання.

Треба було якось зашити цю дірку, бо в іншому разі не мав би чого надіти.

А дірка була дійсно велика, якесь провалля,

що тягнулося по задку штанів від одної кишені аж до другої.

Можна було просто розв'язати це питання: кинути штани геть; але Фред був не такої вдачі.

Розмислював він довго, не звертаючи зовсім уваги, що заду його вже хвиляла з десять сопів з люлькою в зубах старий Редтон, який очікував результатів цього надзвичайно глибокого міркування.

Побачивши Редтона в спостерігаючій позі коло Мартіна, один по одному почали підходити до їх і інші матроси збірід усяких національностей, який був на кождім поряднім американським судні.

Перший підбій, найцікавіший з усіх, — юнга Чезаре, потім підійшов швед Олаф Хензен, еспапсець Фернандо Черіллья, за ними Фрідріх Шварц — німець, Едуард

Стери — англiєць і ще два американці: а вкiнці з'явилася з люка¹ голова самого Джо Ковля, або як його звали вісімнадцять лiт назад в Коломнi, — Йосипа Коваля.

Джо витяг своє товсте черево з люка, перехилиючись, як качка підплив до групи, що оточувала Фреда Мартiна.

Але Фред скамянів і не кинув ані оком на все товариство.

Всі мовчали, ледви здержуючись від сміху.

Нарешті Джо прорвав мовчанку.

— Слухай Фреде. Та дiрка, через яку в тiм році пішов на дно „Лiнкольн“, була, йи-Бог, далеко менша від цієї — сказав він, показуючи пальцем на розiрванi штани.

Гучний регiт покрив його слова.

— Дай-бо йому Джо цілий брамсель², — порадив хтось, як регiт улігся. — Хай сидить і шпiє, коли не хоче зробити подарунок Цезаревi на ганчірки.

— Та на таку пащу йому й грота³ мало, — пробубонiв у відповідь Джо.

Фред усе мовчав і лише переминався з ноги на ногу.

— Ну, вже коли ти не хочеш розлучитись з таким добром, — запропонував знов Джо, — то ходiм лишень, я дам тобі справді шматок старого крiйс-бом брамселя⁴, пашиєш і все. Годi ламати голову над такою дурницею.

Мартiн почував потилицю, але все-ж таки під загальний сміх пішов слухняно за Ковлем.

Хвилини через п'ятнадцять він уже сидiв під фок-щоглою⁵ і шив.

¹ Люк = прорiз в палубi для вступу, виходу та нагрузки.

² Брамсель = третє з низу вiтрило на брамреях.

³ Грот = на трьохщогловiм кораблi велике дошiвне вiтрило середньої щогли.

⁴ Крiйс-бом-брамсель = брамсель задньої щогли.

⁵ Фок-щогла = передня щогла.

Сонце палило і як би не маленький норд-ост¹, то трудно було-б людині витримати таку спеку. Всі металічні частини „Каледонії“ понагрівались до того, що їх ледви можно було доторкнутись рукою.

Великий паровий трьохщогловий барк² „Каледонія“ віз з Монтевідео до Гамбурґа кількасот бочок ванілі і знаходився зараз на 16° північ. шир. і 24° захід. довжини в Атлантичній океані.

Опреділяючи сьогодні о півдні місце, де йшла „Каледонія“, штурман Креш поздоровив команду з землею, кажучи, що у вечері будуть видні острови Зеленого Рога.

Чезаре зараз же приладив собі на самісінькім верху ґрот-щогли сідало, щоб першому побачити довгождану твердь і відібрати за це від капітана чарку віскі і доляр: звичай, що здавна ведеться на всіх кораблях.

Близкість землі після довгого переходу в мент відбилась на всьому населенні судна. Пішли веселі розмови, посипались жарти, почувся регіт, і навіть Фред, як бачимо, взявся знов перелатувати свої нещасливі питання. Шив він з повагом, одним вухом прислухаючись до долітаючих до нього з баку³ розмов.

Сховавшись під навісом від сонця, Едуард Стерн оповідав усьому товариству про завзяту упертість

¹ Норд-ост = північно-східний вітер.

² Барк = трьохщогловий морський корабель.

³ Бак = частина горішньої палуби корабля від фок-щогли до носу.

квекерів¹ і оповідав навмисно голосно, щоб його чув Фред, який належав до сих останніх.

— Так от знаєте, було не одного разу в Лондоні — доносилося з баку до Мартіна — на одній вузенькій вулиці спіткалися возами лютеранин та квекер. Кождий з них жадав, щоб другий посунувся назад і жаден не хотів піддатися. Лютеранин, людина рішуча, спинив коня, кинув йому на шню вуздечку, схрестив руки та ноги і сказав:

— Тепер хочеться-ж мені побачити, хто піддається.

Квекер натигнув собі капелюх на вічі, виступив наперед і відповів:

— Я тут є, тут і зістану.

Після того, як обидва уперто, нерухомо й твердо чекали оден на другого, витяг лютеранин собі кресало, викресав вогонь і запалив цигаро; квекер теж запалив люльку і почав курити з величавістю та спокоєм турецького баші.

Вийняв тоді лютеранин з кипені газету, добрий настільник запальнички і зачав її читати з таким наміром, щоби не полишити з неї ані одного слова.

От-як він читав на протягу кількох хвилин, гукнув на його квекер та й каже:

— Пане добродію, чи не будете ви такі ласкаві позичити мені газету, коли дочитаєте її до кінця?

— Того я не витримаю більш! — скрикнув лютеранин — сей квекер в такому становищу, що може зістати тут і до ранку.

І він піддався своїм возом назад, а квекер спокій-нісінько поїхав собі далі...²

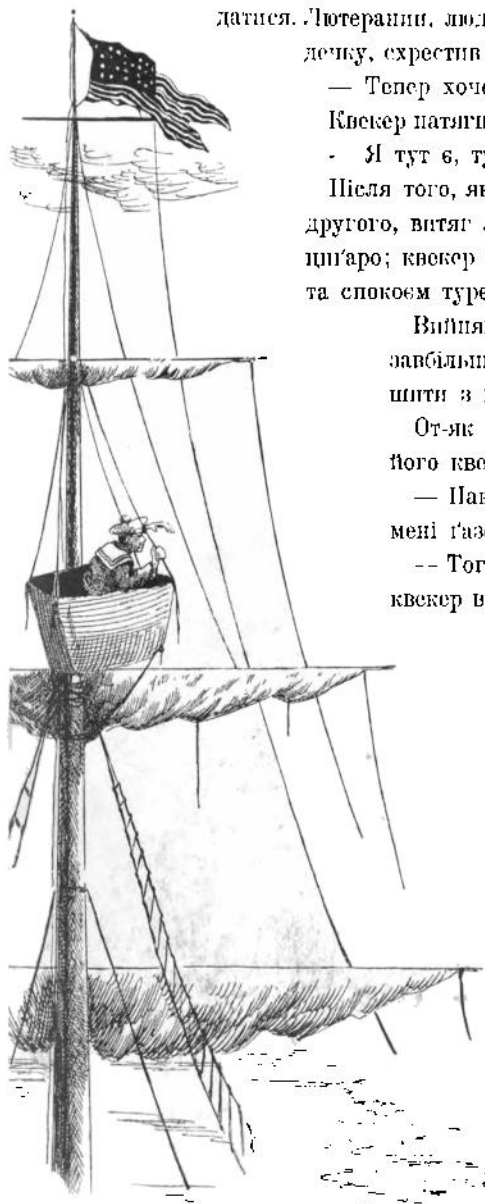
Не вдержався Мартін, щоб не всміхнутися, чу-ючи гуркіт сміху слухачів Стерна.

— Йй-Бо, то був мабуть наш Фред! — реготався Черіллья — щоб мені сьогодні акулу³ з'їсти, коли помиляюся.

¹ Квекер = (англ. = quakers = дригуні) релігійна громада в Англії, що зосищував Джордж Фокс з 1649 р. Не визнає церковних обрядів, співу, ікон, присяги, військової служби, люксусу й має сувору мораль.

² Англійський жарт.

³ Акула = морські риби (Squalidae & Selachioidei), коло

— І з'їси, стерво католицьке! — пробубонів Фред.

Сміх затих. На баку розповідав Черіллья.

— ...Що року їздив той мужик на ярмарок і що року доводилося йому проїздити повз дитячу захоронку, де виховуються всякі бідні діти.

Бачив він кожен раз, як де-кілька дітей у темних однакових убраннях грались поміж собою.

От їде він одного разу, трохи підпийний, повз тих дітей, побачив їх таї каже:

— От чортові діти! Двацять років тут їзджу і хоч-би вони тобі хоч на палець підросли! Як бу...

— Човен праворуч за бортом! — заверещав з щогли чийсь тоненький голосок.

Всі повскакували з місць і кинулись до бортів. Фред, залипнувши своє латання, щоб краще бачити, протягом поліз на фок-щоглу, під якою сидів весь час.

Чезаре, що виглядав зі свого сідала землю, дійсно не помилився. Праворуч, сяжнів з двіста від корабля, на воді плавало щось схоже на великий перевернений човен.

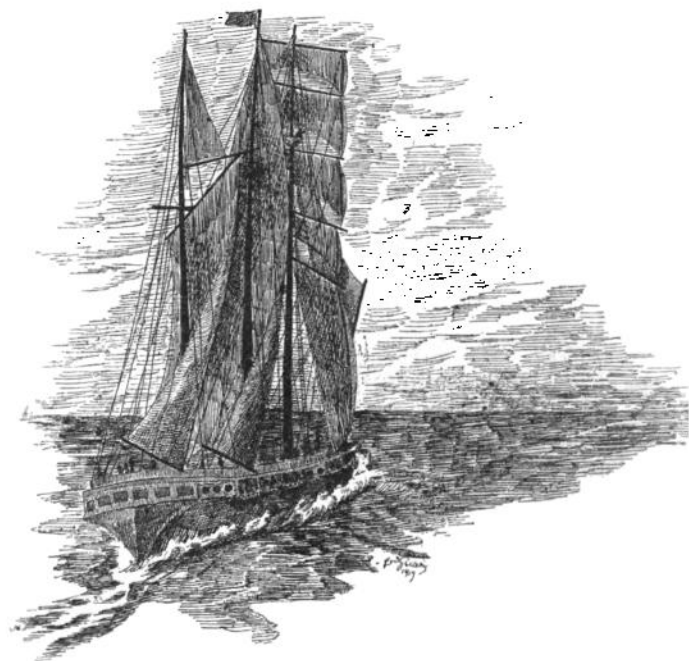
— Тихий хід праворуч! — скомандував капітан. „Каледонія“ повагом пішла просто на плаваючий підмет.

Напів потоплений човен, серед океану, далеко від землі, це певний знак якої небудь нової корабельної катастрофи, що коштувала може великих людських жертв.

Нерідко трапляється на морі знаходити залиту водою шлюпку¹ без бабайок, в якій лежать горілиць кілька людей вже посинілих і одубілих зі скрюченими агонією руками — і очами, наче вилізлими з орбіт. Мука і страждання написано на їх обличчях і,

150 тисяч по всім морям, дуже хижі і досягають великості до 16 метрів (напр. *Rhinodon typicus*). Витягнуте тіло. В роті насаджена велика кількість гострих зубів. Небезпечні для людей.

¹ Шлюпка = човен, що обслуговує комунікацію між кораблем а берегом.

ховаючи такі трупи в океані, ніхто не знає, що то були за люди, відкіля йшли, на яким кораблі, і що за причина була їх гибелі. Якись папери рідко зберігаються в подібних випадках, а більш вода зносить і нищить усе...

Так і тепер.

Команда нетерпляче очікувала, поки „Каледонія“ підійде ближче, щоб можна було бачити усе яснійш.

Сонце вже з чверть години як зайшло, а в цій широті ніч наступає дуже швидко.

Стеміло.

Ясно було видно тільки щось чорне, горбом виступаюче з води, а чи то човен, чи перевернутий бурею кузов якогось корабля, розібрати зовсім не здавалось можливим.

Коли вже лишилося сяжнів з трицять до цього темного предмета, капітан крикнув:

— Стій!

Машина застопорила.

„Каледонія“, здрігнувши всім своїм сталевим тілом, пройшла ще з десять сяжнів і посувалася тепер лише по інерції — ледве помітно.

Всі напружували очі, щоби розглядіти невідому знахідку; робили різні догадки, а дехто запропонував капітанові спустити шлюпку і підпливши до самого переверненого човна переконатись, чи нема там людей.

Капітан спершу вагався, але цікавість взяла гору і він наказав:

— Готуй до спуску!

Хензен та Шварц занялись шлюпкою і з допомогою Черіллі вже на половину пустили її на воду, як нараз з г'рот-щогли, де сидів Чезаре, почувся крик:

— Санта Мадонна! Цей човен робить рухи!... пливе сюди!

Зверху фок Фред схвильованим голосом теж вигукував:

— Чую щось сопе!.. Там хтось є!.. Наближається в мій бік!

Гомін відразу затих.

Хензен і Шварц залишили шлюпку й теж прислуховувались, вдивляючись в цей таємничий човен.

Через хвилину всім стало ясно, що човен дійсно ворухнувся й посувається до корми¹ „Каледонії“. Темна величезна маса нагадувала собою якийсь валетенський підводний дредноут², що вплив на верх, аби набрати свіжого

¹ Корма = зад кожного судна. — ² Дредноут = великий військовий корабель найновішого типу.

повітря. Таку догадку і зробив хтось, але

Джо вилаяв його дурнем і побажав йому і його дітям і всім нащадкам ще багато чогось далеко неприємного за таке „діотське“ порівняння.

— А де ґрати палуби? Де люмінатори? Де періскоп? Чортів палець! — питав Ковль Едуарда Стерна (бо то був він), прикрашаючи свої питання мальовничими виразами.

Стери не радий був, що і відкрив рота.

— Мовчать! — гукнув капітан — Ач, загуділо старе рещто...

Джо замовк, зирнувши очима на Стерна.

¹ Люмінатори = вікна на судні.

² Періскоп = „око“ підводного човна в формі труби, що висовує човен над водою.

Коли лемент сплився й стало знов тихо, прислухуючись всі почули досить явне сопіння, наче сопів роздратованій ведмідь, якого вигнали з договища й оточили собаками.

Десять сязнів розділяло „Каледонію“ від цього зустрінутого по дорозі невідомого „чогось“, що й тепер так близько не можна було розпізнати.

Хвилювання зростало.

Задержуючи дихання, вдивлялись люде в вечірнє сутеніння, бажаючи щось збагнути.

Таємний підмет все підпливав.

Ще хвилина, дві...

Несамовитий крик розрізав повітря й вдарив по нервах команди:

— Живий звір! Великий, страшний звір! Піднімає голосу, висовується з води! Ой!..

Білий як сніг, увесь тремтючий, зіскочив, майже впав з щогли Чезаре, а інші замерли.

В цю мить з води раптом зі страшенним сичанням піднялась над бортом голова з довгою шиєю якогось невідомого, велетенського звіря.

Перелякані на смерть люде повідсакували від бортів і хрестячись творили молитви.

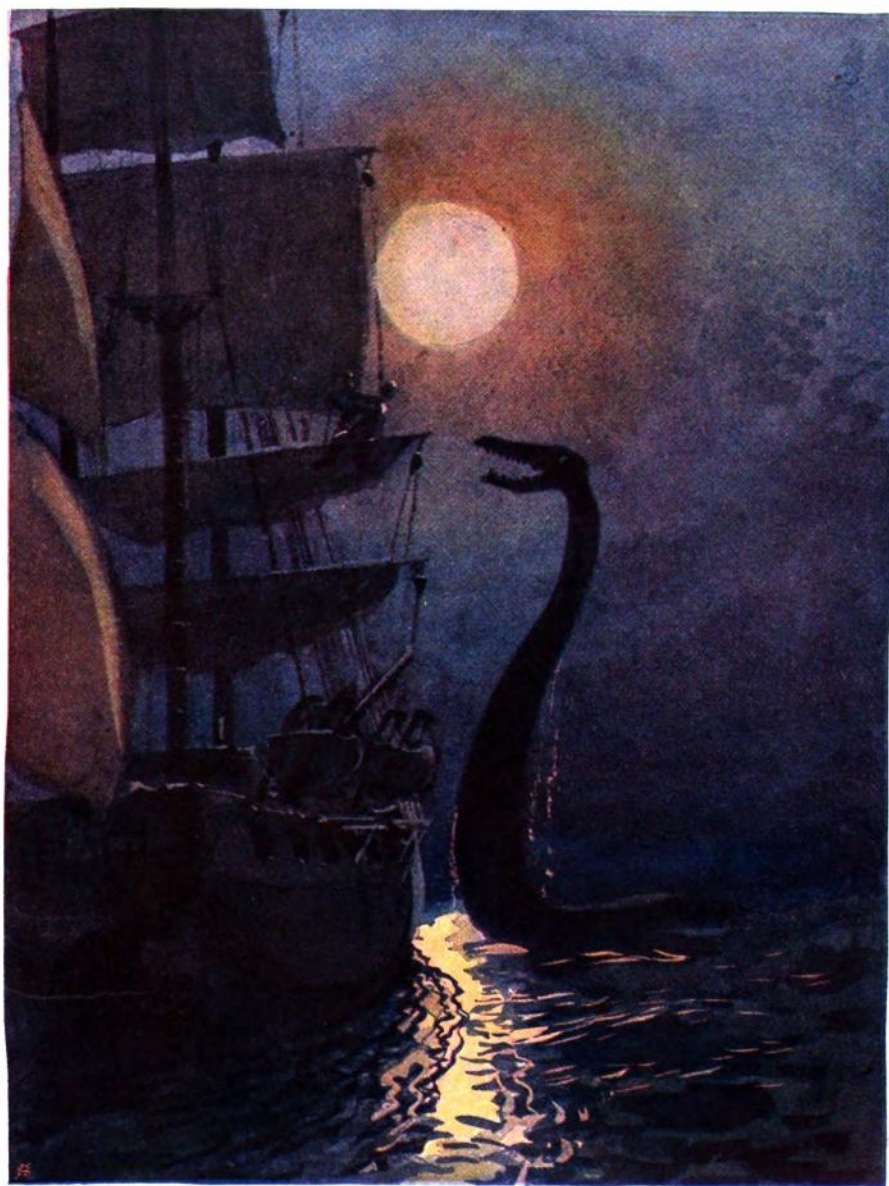
Всі почували тепер: страх, єдиний страх перед лицем смерті.

Такому страховищу нічого не перешкоджало єдиним ударом спустити барк на дно.

Великістю з пів „Каледонії“ звір — його тепер було ясно видно — мав сязнів вісімнадцять довжелезну шию, завдовжки від тіла аришпа чотирі, а при голові з пів аришпа, на якій сиділа чисто гадюча голова з маленькими баянками. Сип її був до того сильний і гучний, що матрози, яким не раз доводилось чути гук випусканої пари з машини в 2—3 тисяч кіньських сил, казали потім, що сила згука тої пари була ніщо в порівнянні з сичанням цієї гадюки. Капітан в іспанечім¹ щоденнику записав, що виглядало це страховище, як доісторичний плезіозавр мезозойської доби, і тільки разів у десять білий.

Бліді, приголомшені сичанням гадюки, ледве здержуючись на ногах від страху люде цуцко тримались руками поручнів, канатів, наче боялися, що страшна гадюка вибере з них кого небудь, вирве й унесе з собою на дно океана.

¹ Шкалечний щоденник — офіціальний щоденник кожного корабля.

Клацаючи великими щелепами, з трійним рядом гострих зубів, голова страхиття остановилась у рівень з сидячим на фок-щоглі Фредом і дивилась на його злими, блискучими очима.

Жах охопив Фреда.

В голові у нього помутилось і він міцно охопивши щоглу, міг тільки крикнути з відчаєм:

— Рятуйте!

Але товариство застигло на своїх місцях. Ні один не міг рухнутися, лякаючись, що страховище зверне на його свою увагу. Кожний гадав, що Фреду не врятуватись від широко розкритої пащі гадяни й загибим буде ризикувати своїм життям.

Крик Фреда мабуть розсердив невідоме морське страховище і воно, клацнувши щелепами, вхопило його...

Команда „Каледонії“, як один чоловік дико скрикнула.

Джо вихопив револьвер і встрілив у голову гадяни. Розітнувся страшенний сик, гуркіт, сильний удар вирвав палубу з під ніг і всі люди попадали додолу.

Коли хвилини через дві Черіллєя перший підняв голову, то висячої в повітрі голови страховища вже не побачив. Підповзши до борту, він заглянув у море: гадина зникла...

Мало-помалу всі прийшли до себе.

Розбиті, перелякані, зібрались купкою.

Жаліли і згадували нещасного Фреда, а деякі молились і обіцяли подарунки св. Миколі, покровителю моряків.

Зійшов місяць.

Море хвилювалось, а поки сягало око, не було нічого видно. Страховище, взявши одну жертву, задовольнилось і десь поділось.

Мовчки, сумні дивилися товариші Мартіна у воду, де тепер гад розривав його тіло...

— Відний Фред! — зітхнув Хензен і підняв очі до неба. Перед ним на фок-щоглі заутане в ванті¹ висіло... тіло Фреда Мартіна.

— Від висить! — загаласував Хензен, показуючи пальцем на щоглу. — Висить, Фред висить!...

Зрозумівши, в чім річ, Черіллєя, Стерн і американець метнулися до вант і через деякий час зняли Фреда з щогли і перенесли до каюти.

¹ Ванті — топсті мотузки, що тримають щогли і спаста збоків, зпереду і ззаду.

Він був живий.

Зуби гадина зір-
пали з його вбрання
й залипили на спині криваві сліди.

Чогось небезпечного для життя
Мартіна страховище не встигло зро-
бити, бо куля Джо попала йому в
щелепу, як оповідав опісля Фред.

Коли Мартіну дали рому, зігріли й
поклали вліжку, зивівши з нього закрі-
плені пиматки вбрання, він заридав.

Товариство вирішило, що Фред плаче
зі щастя, що залишився живим. Але
Джо Ковль зрозумів це інакше.
Змахнувши сльозу, він вийшов і
через хвилину повернувся, держучи
щось біле, перекинute на руді. Підій-
шовши до схлипуючого Фреда й ма-
тросів, що стояли над ним, він сказав:

— Не плач Фреде, заспокойся!
А ви, чортове кодрло, не розумієте,
чого чоловік плаче: прокляте стра-
хиття погсувало йому його остан-
нісінькі штани й ніхто не догада-
ється подарувати йому нові. На
Фреде, носі на здоров'я!

І пішов геть. — — —

★

Через місяць, коли „Каледонія“ стала в док, я поїхав на деякий час до Лондона. Мене дуже цікавила наукова розгадка страшного існування гадини, що зустрілася нам в Атлантичному океані.

Поза офіційною працею та необхідними візитами, я весь свій вільний час проводив у бібліотеці Британського музею. Але вишукати серед двох мільйонів книжок щось про невідоме страховище без назви, яке мене цікавило, було не легко й я може не добився-б толку, як би випадково не зазнайомився в бібліотеці з доктором природничих наук Чаром, який дав мені потрібні вказівки.

Коли я надав зібраним матеріалам порядок, то побачив, що існування морської гадини було відомо ще в дуже старі часи. Так за 2,600 років знаний Зар'юн під час своєї подорожі до Ципери бачив на стінах асирійського палацу в Хорсабаді намальовану морську гадину, а Арістотель оповідає, що це страховище припливало на лібійський берег.

Коли зібрати все, що було написано про цього гада у старих письменників, то матеріалу вистарчило-би на цілий том, як справедливо каже Ч. Гольдер у своїй „Історії риб.“¹

З відомостей людей пізнішого часу, словам яких можна вірити, маємо запис Оляфа Магнуса, що в році 1555. писав:

„Ті, що їдять на рибальство до берегів Норвегії, всі розповідають, що там, між кручами, недалеко міста Берген, живе морська гадока незвичайної великості 200 футів завдовжки і 20 футів завтовшки. В літку, світлої ночі, гадина виходить зі свого гніздовиска й поїдає телят, овець, свиней.“

Ерік Понтоппідан, єпископ того-ж міста Берген, дав багато описів того страховища².

¹ „Історія риб“ = „Fish Stories“ by Ch. Holder and David Starr Jordan. B^o H. Holt; Co., New-York.

² Е. Понтоппідан = „Norwegische Naturgeschichte“ von E. Pontoppidan.

В році 1809. доктор Нейлль, секретар товариства ім. Вернера, відібрав від священника острова Енг', що лежить коло західного берега Шотландії, листа, в яким той пише, що бачив морську гадину 21 метр завдовжки.

Біля Галіфакса в 1883. році англійські офіцери зустріли велетенського гада.

Скоро після того коло Мальде хирурґ, ректор університета і священник, усі вчені, серйозні люде, і з ними багато рибалок бачили страховище в 36 футів завдовжки.

Цікаво, що в 1848. році англійський військовий корабель „Дедалос“ спіткав морську гадину в морі, яку офіцери докладно описали.

Також в році 1877. недалеко Сіцилії, біля рога Віто, офіцери королевської яхти „Осборн“ бачили невідомого звіра, подібного до морської гадини.

Ч. Гольдер, англійський ученик, мав приятеля, який добре знав фавну моря, і якому довелося два рази бачити морську гадину в Ліппі, в серпні 1849. року.

Найновішу відомість про страховище подав декілька місяців назад кореспондент одної Нью-Йорської газети; він пише, що два теєларі, які робили на даху одного будинку в бухті Траверс (озеро Мічиган), бачили морського гада 60 футів завдовжки, що перепливав бухту.

Наша зустріч в океані 12. травня 1913. року, здається, була найостанніща.

Всі, хто бачив морську гадину, описують її, як великого звіра, з довгою шиєю, яку гад піднімає часом над водою.

Деякі з самовидців запевняють, що гадина мала густу червону гриву. Це давало вченим деяку розгадку що до таємного морського звіра.

В глибині океана живе Ремінь-риба¹, яка має форму 22 футового блакитного прозорого реміня, з довгою червоною гривою і важить коло 500 фунтів.

¹ Regalecus glesneii.

Пан Горасіо Форджи з Санти Анни в Каліфорнії оповідав, що 22. лютого 1901. року один мексиканський індіанець недалеко Ньюпорт-Біч впіймав таку рибу з червоною гривою, яка важила 600 фунтів і була завдовжки 20 футів.

Форджи зняв з неї фотографію, рибу препарував і одіслав до музею.

Взагалі цієї риби, яку старі норвежці та шотландці звали „королем оселедців“, (бо були певні що, коли хто небудь заподіє „королю“ щось погане, то всі оселедці покличуть міщевість) вдалося впіймати в цілому світі п'єтого декілька екземплярів, а саме: 14 у Норвегії, 19 у Англії, 3 у Франції, 1 у Бермудесі (пів. Америка), 3 біля рогу Доброї Надії, 1 в Індії, 5 у Новій-Зеландії, 2 в Японії (одні коло Міто, другий коло Амореті) і 5 у південній Каліфорнії.

Зовнішній вигляд „короля“, власне червона грива, дозволяли гадати про походження оповідань про морську гадину, але останні відомости, що страховище бачили в озері Пірамід (штат Невада, Північна Америка) та в озері Кратера (Штат Орегона) відкидають, на мій погляд, можливість цієї догадки, бо „король“ — риба глибини океана і плавати поверх озера, куди дістатися можна тільки мілкою рікою та ще й висопувати голову з води абсолютно не може: різниця водяної товщі і атмосферного тиснення задавила-б її відразу.

Я певен, що всі моряки, які бачили морську гадину без червоної гриви (а їх більшість), мали перед собою якесь невідоме сотворіння, може нащадок якогось доісторичного — завра, як писав Н. Кез, учений зоолог з Ліппа, а може якийсь новий, зовсім невідомий тип звіря..

... Коли „Каледонія“ знов вийшла в море і останні прикмети землі сховались у далечині, я зі страхом дивився в мутну воду океана, що так уперто хоронив від людей свої таємниці.

Смерть вовка.

... Люде тільки що сховались у лісі, як одно з багатьох вовчих тіл заворушилось і підвело голову; то був старий, ранений вовк.

Сумним оком окинув він галяву, на якій лежали трупи його родичів.

Спробував підвестись на передні лаби, але гострий, різучий біль пронізвав його і він з жалібним стогоном звалився на землю.

Великі, гіркі сльози покотились з його здивованих очей.

Він тихо й жалібно завив.

Скільки суму й розпуки він висловив тим виттям!

Він уважав, щоб не поворухнутись, щоб не викликати знов того страшного болю...

Старий вовк не розумів!

Непже — ця маленька, чорна від запеклої крові ранка не дозволяє йому ні рухнутись, ні встати?

У висках у нього стукало, все тіло ломало, хотілось пити, язик висох у роті, поторнів і зморщився...

Спрага все дужчала й дужчала; він божеволів від неї, а сили все його покидали.

Нарешті він стратив притомність...

Побачив він себе в лігві маленьким вовчечям, мати котрого, стара, хитра вовчиця, вчила добувати їжу, він же, не звертаючи на неї уваги, безжурно грався з братами, перекидаючись і стрибаючи через них...

Промайнуло перед ним усе його життя з усіма небезпеками. Довгі голодовки, ями, кашкани, собаки... все це пригадав він з найменшими подробицями.

Згадав також свої останні щасливі лови... Ось він летить напереді цілої зграї за відбитим від стада оленем. Довго тягнеться ця гонитва, але нарешті

олень змучується і спиняється.

Починається боротьба.

Вже кілька вовків лежать у корчах на землі з розпаханними животами.

Старий вовк плигає і впирається в горло знесиленому оленеві.

Олень падає.

Голодні вовки кидаються і рвуть на шматки тепле, тремтуче м'ясо оленя.

Старий вовк святкує свою перемогу, він голосно й радісно завив... і опам'ятався.

Сонце з'явилося над обрієм.

Схід горів.

В повітрі було свіжо.

Ліс прокинувся.

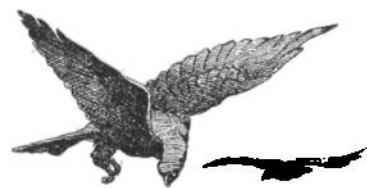
Ріжкоманітні пташки перестрибували з гілки на гілку, виспівуючи свої чудові пісні...

Подував легкий вітерець.

Дерева шелестіли своїм листям, немов розмовляли...

Старий вовк дивився на цю чудову, знайому йому картину і жалібно стогнав.

Раптом він здрігнув і глянув у гору...

Там, розгорнувшись в яснім блакиті неба, наче замерли непорушно два орли. Вони зірко розглядали все навкруги, але побачивши здобич, стали поводи спускатись, широко кружляючи.

Старий вовк зрозумів, кого вони побачили, і тихо, медве чутно завив.

Він почував, що думка його спиняється і голова відмовляється служити, крон так поводи переливається в жилах, дихати важко, тіло все наче не його...

І він усе зрозумів:

Смерть — пронеслося у нього в голові.

Смерть — наче говорили йому орли.

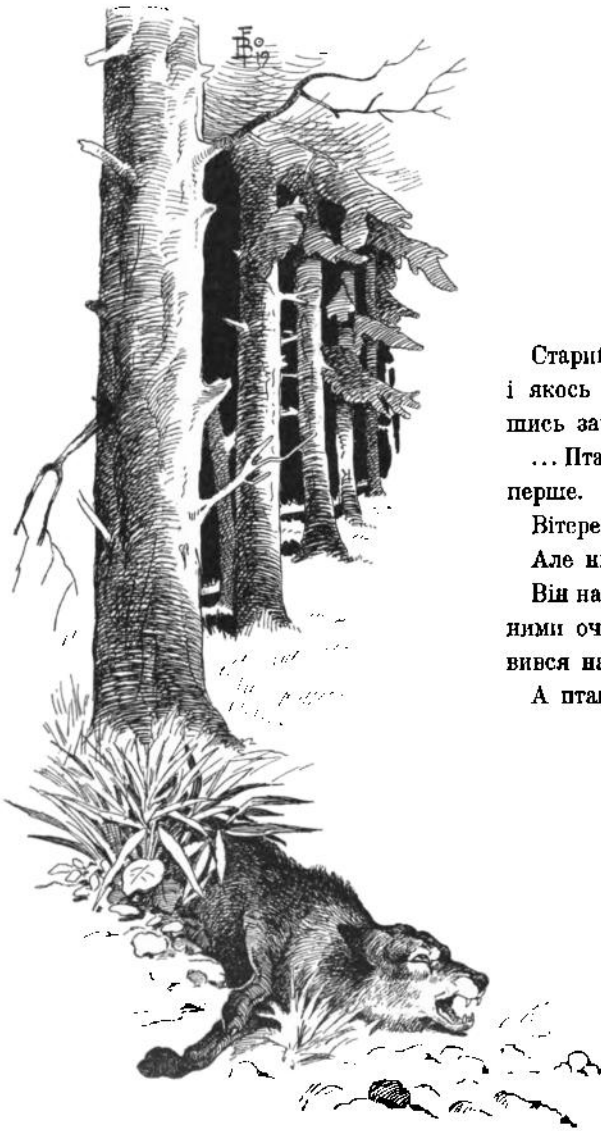
Смерть — смерть — смерть...

Стукало в висках. Він в останнє окинув оком галяву і подивився на небо...

Орли наближались...

В середині у нього щось заклепотіло...

Старий вовк сумно й кволо застогнав
і якось дивно, неприродно випростав-
шись замовк...

...Пташки щебетали і співали як і
перше.

Вітерець колихав листя.

Але нічого того не чув старий вовк.

Він наче уперся своїми мутними, скля-
ними очима в глибоке, синє небо і ди-
вився на нього неначе з докором...

А пташки все співали... і співали...

Драма в Неаполі.

— Do you see land, Mr. Ledge? (Чи бачите ви землю, пане Ледж?), — спитався молодий чоловік з чорнявим волоссям свого старенького вже товариша в рясі, стоячи на палубі величезного океанського пароплава „Джордж Вашингтон“, що плів з Америки до Європи.

— O, Yes! (так) — відповів той — І можу вам напевно сказати, пане Стюерд, що це беріг Іспанії, бо проїздив тут вже не раз.

Він замовк, дивлячись на палаючий захід.

Вечоріло.

Сонце однією половиною купалося у воді, а незабаром воно зовсім пірнуло, лишивши по собі яскравочервоний одблиск на тому місці, де зникло.

Геть-геть туди на схід товкою неясною стежкою тягнулася земля...

— Як гарно — прошепотів Стюерд.

Ледж мовчав.

Він примітив позаду себе за щоглою якусь темну чоловічу постать і, не повертаючи голови, слідкував за нею очима. Постать стояла кілька хвилин нерухомо, але потім стала посуватися ближче.

Раптом Ледж звернувся до свого молодого товариша:

— А чи не пора нам, пане Стюерд, спуститися до кают, бо починається вітер, — мовив він, виразно дивлячись на його.

Стюерд зрозумів.

— Це саме хотів я тільки що вам запропонувати — відповів він.

Проходячи повз щоглу Ледж побачив, що постать зникла.

★

Коли ввійшли до кают, Ледж добре зачинив двері і запросив Стюерда сісти.

— Дон Мігuel де Ляваро знов підглядає за нами...

— Проклятий еспанець! — вилаявся Стюерд.

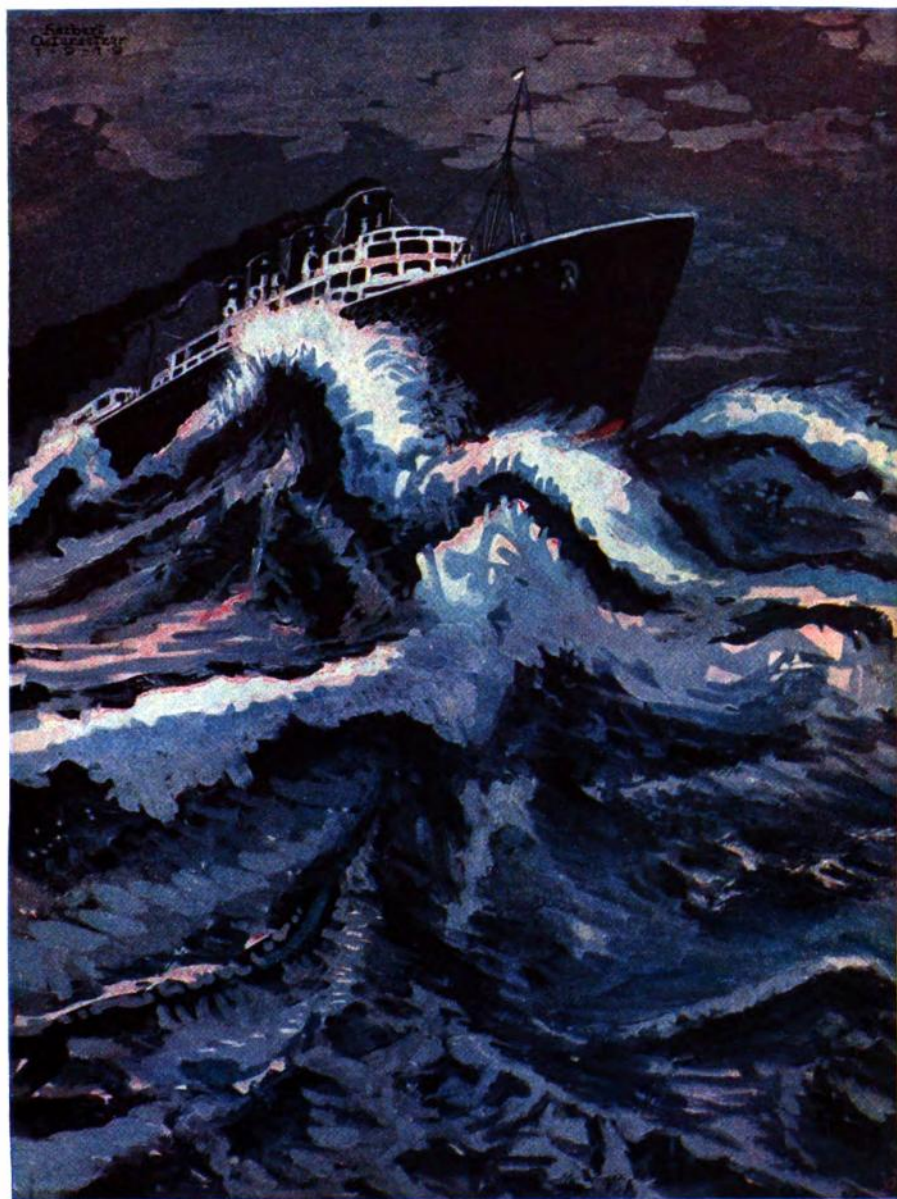
— Він підслухував нас на палубі за щоглою, — казав далі Ледж, — як ти гадаєш, знає він що небудь, чи тільки дошукується?

Стюерд з хвилинку помислив і відповів:

— Мені здається, що він щось знає,

бо чому він тільки за нами слідкує?

— Так — хитнув головою Ледж, — а тому мусимо негайно взяти заходів, щоб без перешкод довести нашу справу до краю. Слухай. Вночі ми проїзжатимем Гібралтар. Я порозуміюсь з капітаном: він візьме вугілля не в Марсєйлі, як хотів, а в Гібралтарі. Таким побитом я дам тобі можливість висадитися на беріг. Ти мусиш через Еспанію прямувати в Неаполь і повідомити там поліцію про мій приїзд. А в день приходу „Джорджа Вашингтона“ візьмеш поліцаїв і оточиш порт з усіх боків, вичистивши його наперед від певного елемента. Маєш багато часу до виконання, бо пароплав прибуде до Неаполя через шість днів, а ти залізиш на четвертий. А щоб збити з пантелику і обдурити донна Міґуеля, ти одягнешся в мою рясу і шаложши мій ґрім: де-ляваро гадатиме, що зліз я, а залишився ти“...

Ледж, побалакавши ще з пів години, пішов до капітана, а Стюерд почав накувати речі.

✱

На другий день подорожні були дуже здивовані, побачивши, що пароплав стояв. Замість Марсеїля капітан брав вугілля в Гібралтарі. На запитання дона Міґуеля: чому це так, капітан Ру відповів, що йому не стало б чим дійхати до Марсеїля.

У свідання, коли всі сиділи за столом в кают-компанії, увійшов матроз і передав капітанові телеграму. Ру, подивившись на адресу, протягнув її Леджу, що сидів біля нього і сказав:

— Це вам, ваше преподобіє.

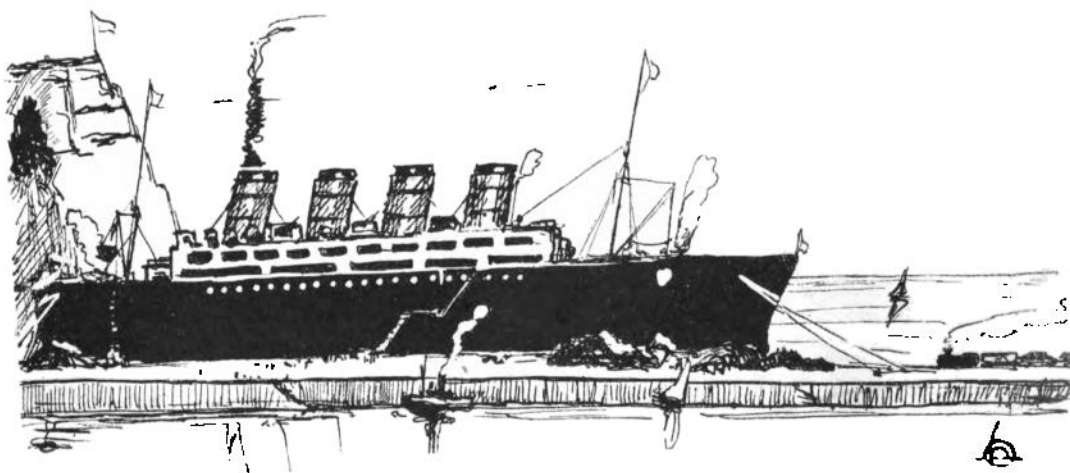
Ледж, прочитавши телеграму, звернувся до капітана:

— Негайні обставини примушують мене сьогодні покинути пароплав. Будьте ласкаві, дати мені перевіз. Я виїжджаю о восьмій годині ввечері.

З цими словами він встав і пішов до своєї каюти.

Подорожні зацікавилися цією звісткою і лізли до Стюерда за поясненням, але він не міг їм нічого пояснити.

Вечером о сьомій годині Стюерд у себе в каюті старанно гримувався на

Леджа, а той сидів тут же на канапі, вже загірмований Стюердом. Коло його на столі лежала сьогоднішня телеграма — чистий клаптик паперу, на якому не було написано ані слова.

— ...Я не дам йому в Неаполі висісти першому — казав Ледж — капітан зробить так, що першим вийду я, а дон-Міґуель аж останнім. Так, що він ніяк не з'уміє повідомити „своїх“... Хоч мені

й відомо було, що „вони“ знають про мій приїзд, але я не сподівався, що зустрінусь з „ними“ тут на пароплаві. Цей еспанець справжній диявол: він одразу впізнав нас. Але тепер він нам не перешкодить. Як тільки ти зустрінеш мене з поліцаями, ми не дамо йому зійти на берег і заарештуємо його на пароплаві. Головна річ не дати йому повідомити „своїх“...

Стюерд був уже готовий. Він чудово підробився під Леджа і в його чорний рясі робив правдиве враження американського пресвітера.

Час був їхати.

Стюерд зібрав свої пакунки і з помічню Леджа вийшов на палубу.

Було вже темно.

Вони побачили дон-Міґуеля, який знова стояв у тіні щогли. Матроси спустили речі Стюерда в човен, а через хвилину й він сам, попрощавшись з Леджем, спустивсь туди і човен під могутніми ударами бабайок понісся до залитого огниками берега...

Ледж стояв на палубі, аж поки повернувся назад човен і тоді тільки пішов до каюти.

★

Другого дня в свідання Ледж (тепер Стюерд) вийшов з каюти з перев'язаною щогою.

— Мені болить зуб — казав він цікавим — певно застудив

Його учора, випроваджуючи його преподобіс...

Коли надійшов час обіда, Медж почув себе слабим і не міг іти до їдальні. У пелюрі були в його капітан Ру і лікар, а ранком другого дня подорожні почули, що Стюерд (се-б-то Медж) хворий і не встає з ліжка. Ру казав, що нещасний молодий чоловік тяжко застудився.

Коли-б ми заглянули до його в каюту, то побачили-б, що цей „нещасний молодий чоловік“ сидів за столом і пильно розглядав якийсь альбом фотографій. На політурках цього альбому великими літерами було надруковано: *I membri della „Mano Nera“* (члени „Чорної руки“).

„Чорна рука“ — це американська банда розбійників, майже виключно італійців, які, переїхавши до Америки, не покинули свого заняття, але їде міцнійш звязалися в одну спілку і почали точити кров зі своєї нової отчизни.

„Чорна рука“ має свою історію.

Існує ця банда вже кількасот літ.

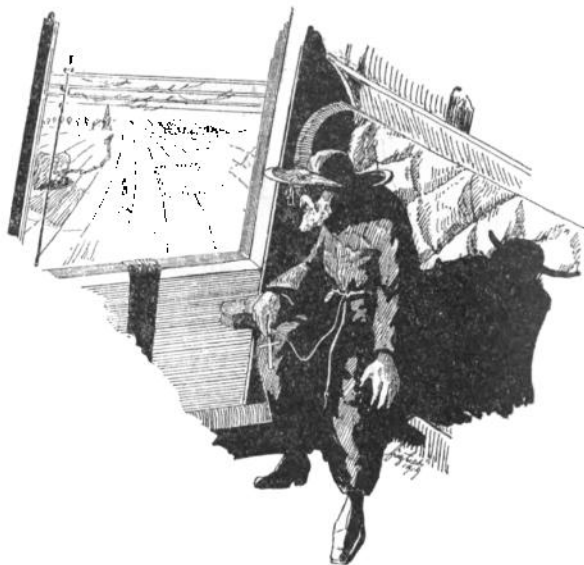
Почавши в Сицилії, де мешканці прозвали її „Maffia“ (Маффія), се-б-то „нещастя“, вона через кілька літ переносить свою діяльність на південь

Італії. Тут „працює“ вона під вищенаведеною назвою аж до відродження Італії.

Ця епоха загального підйому не могла і не відбитись на „Маффії“; вона розпадається на дві частини, на більшу „Каморру“ і на меншу „Маффію“. Перша почала допомагати революційній „Молодій Італії“, а друга за гроші служила і тим і цим.

Щоб відрізнити свої діла від „праці Маффії“, „Каморра“ на все, до чого вона тільки доторкається, кладе малюнок або знак чорної руки.

Але революція минула.

Загальний настрій упав і скоро „Каморра“ знов зустрілася з „Маффією“...

Саме тоді починалася еміграція до Америки. Де-які члени „Каморри“ і „Маффії“ переїхали в Новий світ. Вони підтримували зносини з Італією, власне з Неаполем, де був їх головний комітет і вже через кількадесять літ ми бачимо, що члени цих двох банд в Америці з'єдналися в одну.

Таким побитом почалася „Чорна рука“.

Банда ця була так добре зорганізована, що ні американська, ні італійська поліція не находила засобів боротися з нею, і почувала себе безспільною.

Що уявляє з себе „Чорна рука“ тепер і як вона „працює“, це ліпше за нас оповідає хроніка Чикаго.

Читаємо в „Раді“:

„Чорна рука“, — це правдива язва Америки. Після статистики міста „Чикаго“, цього 1911 року поповнила там „Чорна рука“: 18 душогубств, „коло 20 осіб пробитих штилетом, підложено до 100 бомб, до 500 тисяч „доларів однято у людей силою... У всіх випадках, окрім „двох, злочинців не зловлено. В місяць марті цього року „Чорна рука“ замордувала чотирьох італійців. Підчас „розправи проти одного члена „Чорної руки“, суддя „Лендис дістав такого змісту лист: „Пусти арештованого „на волю, в иншій разі згинеш, як багато других.“ На „другий день знайдено бомбу під дверима квартири того „судді.“

Довго-довго боролася американська поліція проти цієї банди душогубів, але — марно. Злочинці неначе були не живі люди, а якісь чорти, бо після кожного злочинства не можна було найти жадного сліду окрім знака „Чорної руки“, а самі розбійники провалювались крізь землю.

Багато часу тягнулося це так, аж поки не наста-
повлено було за інспектора поліції молодого італійця
на прізвисько Петрозіно. Цей енергійний чоловік в ко-
роткий час пайшов сліди банди, а через рік він мав
уже всю американську банду в своїх руках...

Але арештовувати її Петрозіно не хотів, бо дізнався,
що центр „Чорної руки“, — головний комітет, сидить
у Неаполі.

І ось, не дивлячись на те, що бандити поклялися
його вбити, і вже не раз робили замах, він замислив
одним ударом знищити цю гидру.

Передавши всі діла своєму головному помішникові
Карао, давши йому наказ зараз арештувати всю банду,
як тільки він одержить від його телеграму з Італії,
Петрозіно зі своїм другим помішником О'Долейлем сів
на пароплав і відплив до Європи, маючи на меті
арештувати комітет „Чорної руки“ в Неаполі.

Тут-то і зустрілись ми з ним в особі американського пресвітера Леджа.

Несподівано Петрозіно-Ледж відкрив, що за ним, та його помішником
О'Долейлем-Стюердом, стежить якийсь чоловік, що був записаний на паро-
плаві, яко еспанець дон Міґуель-де-Ляваро.

Це страшенно стурбувало його.

А що, як це є — член „Чорної руки“?

Треба було постаратися, щоб він не міг їм перешкодити.

Як зробив це Петрозіно, ми вже з попереднього знаємо.

Тепер він сидів і старанно студіював фотографії
злочинців, шукаючи хоч троха схожого на дона Мі-
ґуеля, цього „проклятого еспанця“, як окрестив його
О'Долейль, але нічого не міг знайти. Лікаючись, що
де Ляваро зробить замах на його життя, випадково
довідавшись, як його одурено, Петрозіно рішив уда-
вати з себе її падалі хорого, аж до самого Неаполя,
а там капітан Ру знає своє діло. Він задержить дона
де Ляваро на годину, а тимчасом О'Долейль приведе
поліцію й вони арештують цього „проклятого“...

Проїшло шість днів.

„Джордж Вашингтон“ проминув уже Іскію, ввійшов в Неапольську затоку й прийнявши лоцманів, наближався до Неаполя.

На великім рейді він став.

Пілоты покинули пароплав, а на їх місце вступили таможенні урядники.

Як би Петрозіно був на палубі, він би зараз замітив, як дон Міґуель де Ляваро таємно передав одному з лоцманів якийсь клаптик паперу, прохаючи його прочитати.

— Ebbene! — (Добре) відповів той, ховаючи до кишені золотого.

Але Петрозіно сидів у себе в каюті, чистив револьвер і нічого того не бачив. Капітан Ру тільки що забігав до його й запевняв, що все йде як найкраще. Петрозіно не хвилювався; він був певний, що виграв діло, бо О'Долейль приведе йому поліцію...

★

Ми покинули Стюерда, себ то О'Долейля, саме тоді, як він залишив пароплав. Висадившись на „Old Mole“ (Старий мол), він лишив без уваги величезні скелі й мури Гібралтара, з яких грізно дивилися на протоку десятки гармат, і поспішив на двірць.

Як раз відходив потяг на північ.

О'Долейль заняв окреме купе.

Тут тільки він вільно зітхнув.

Швидко промаїнули перед ним маленькі станції, а потім і такі великі міста, як Ронда, Антикера, Ляха і через кілька годин він був уже в Гранаді, не дивлячись на те, що іспанські потяги не люблять поспішатися.

В Гранаді О'Долейль, змінивши рясу Петрозіно на звичайне вбрання, пішов до буфета попоїсти. Вертаючись у вагон, він несподівано побачив біля свого купе двох жандарів і кондуктора.

— Просимо пана до жандарської — ввічливо попрохав один О'Долейля, а потім підхопили його під руки й повели по перону.

Кондуктор ніс речі.

В жандарській О'Долейля трусили: знайшли рясу й американські папери. Діло було ясне: цей „estranjero“ (чужоземець) — злочинець!

Не дурно ще й кондуктор, що доніс жандарам, бачив, як він увійшов у вагон попом, а вийшов звичайним чоловіком.

Скільки О'Долейль не запевняв, що він не злочинець, а американський детектив, ніхто не йняв йому віри, а як був уже вечір, то й відправили його на ніч у тюрму.

Становище молодого американця було скрутне: ніхто з жандарів не розумів англійської мови, через те й папери його не могли йому допомогти.

Він поклав усі свої надії на другий день, бо гадав, що його повезуть до губернатора, як обіцяли жандари. Таким чином непорозуміння буде полагожене.

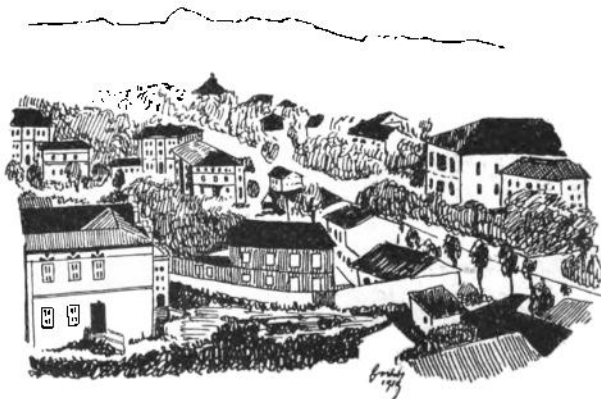
Вночі він не міг спати.

А що, — думав нещасний в'язень, — як „Джордж Вашингтон“ прийде до Неаполя на день раніш? Чи встигну я тоді виконати те, що мені доручено?

І холодний піт покривав його лоб, при єдиній тільки гадці, що він не встигне зустрінути Петрозіно в Неаполі.

Ранком, уже о сьомій годині, О'Долейль почав грюкати у двері.

Тюремний доглядач, що прийшов на лемент, був дуже здивований, коли, відчинивши

камеру, почув, що в'язень хоче, щоб його вели до губернатора.

— *Mil Diablos!* — (тисяча чортів) скрикнув він — ти здурів чи що? Сьогодні-ж неділя, а хіба ти король, щоб губернатор прийняв тебе в неділю? Ти мабуть збожеволів... — пробурмотів доглядач і пішов, зачинивши камеру.

О'Долейль не міг опам'ятатися.

— *Domingo... Domingo...* — (неділя... неділя...) — шептав він, повторюючи слова доглядача, а потім зрозумів усе, впав на дошки, що мусіли уявляти з себе ліжко, і в знесиллі заплакав:

— О Боже, коли я буду в Неаполі... Може Петрозіно нема вже на світі...

Гранада — це головне місто провінції Гранади.

Має воно 78.000 мешканців і університет.

Околиці цього міста чудові, особливо покриті вічним снігом гори *Sierra Nevada*.

В йому постійно живе губернатор, який свята та неділі пробуває в своєму палаці за містом.

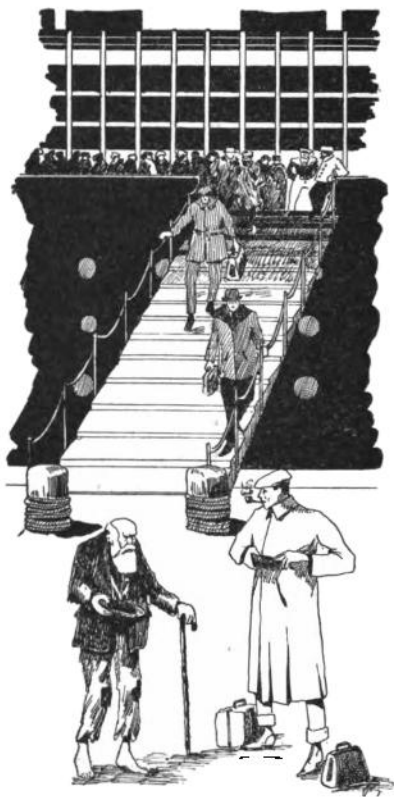
Тому то й не судилося бідному американцеві поговорити в неділю з „його ексцеленцією“.

У понеділок прийшли жандари за О'Долейлем і повезли його до губернатора.

Той, подивившись на папери, попросив у його вибачення й звелів пустити.

О'Долейль нічого не чув і не бачив.

Він тільки знав, що сьогодні третій день, а він ще не виїхав з Іспанії.

Як божевільний кинувся він до двірця й годину після того їхав уже поспішним потягом знов на північ.

★

Через три дні ранком о десятій годині О'Долейль візджав у Неапіль, у той чудовий Неапіль, про який італійці кажуть: „Vedi Napoli e poi mori.“ (Подивись на Неапіль, а потім умри.)

Але його це не цікавило.

Він увесь був зайнятий думками, що сьогодні сьомий день і о півдні т. є. через дві години прийде „Джордж Вашингтон“.

Чп встигне він зробити своє?

Зі станції автомобілем помчався він у поліцію, а підтіль з поліцейськими на пристань.

Коли О'Долейль попав у порт, він побачив, що „Джордж Вашингтон“ уже прийшов.

Матроси лагодили спустити східці.

Поліцаї енергійно розганяли натовп, наближаючись до пароплава.

Незабаром О'Долейль побачив, що по положених східцях спускається перший пасажир.

Це був Петрозіно.

Він держав у руках пакунки.

Коли він став на землю, то його, як звичайно, оточила юрба жебраків.

Петрозіно, не звертаючи на них уваги, шукав очима О'Долейля.

З юрби висунувся перед ним високий сивий дід: — „Per l'amor di Dio, signore!“ — (Ради Бога, пане).

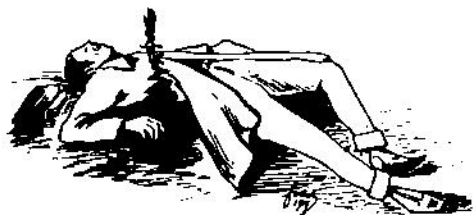
Петрозіно поставив куфри на землю й поліз у кишеню за грішми, посміхаючись та киваючи головою до О'Долейля...

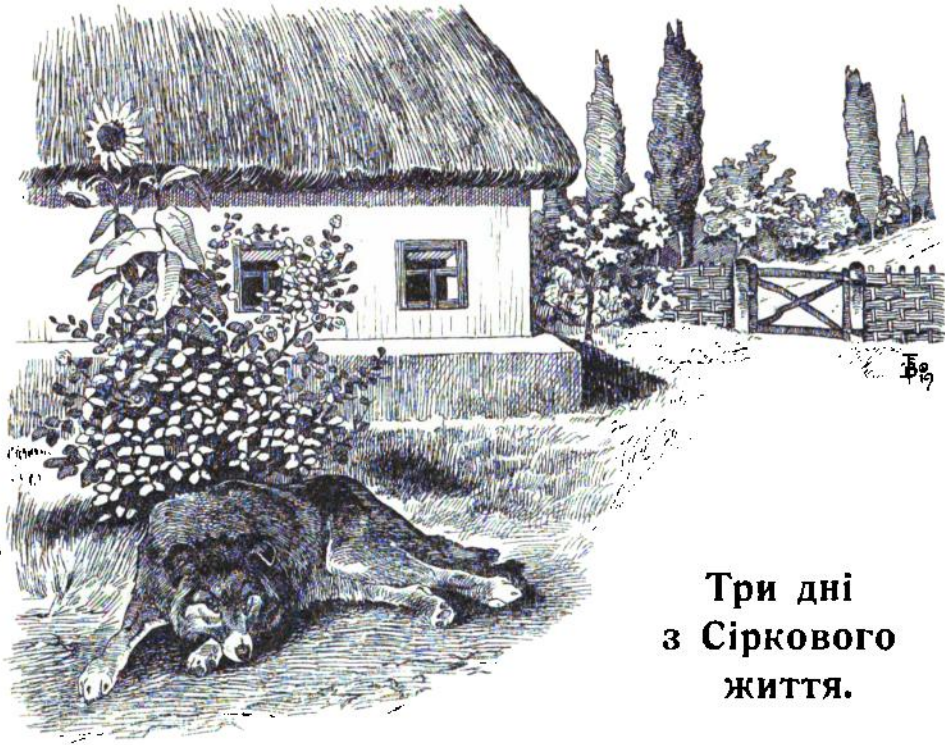
Але в цю мить жебрак вихопив з під лахміття штилет і з усієї сили вдарив ним Петрозіно в груди...

Коли підбіг О'Долейль, то злочинець уже зник, а Петрозіно лежав на землі й з під його тоненьким струмочком бігла кров...

Він не дихав...

У грудях у його стирчав штилет, держак якого уявляв зі себе чорну чоловічу руку...

Три дні з Сіркового життя.

Сірко куняв під хатою, розкинувши всі чотири і сховавши голову від сонця в холодок роскішного куща рож.

З закритими очима й висунутим язиком лежав він і не ворухився, гріючись з насолодою в пекучих проміннях, від яких блищало й палало все, на що вони тільки падали: і біла стіна хати і жовтомідна низенька призьба, повний золотий дах, зелені кущі і навіть сам Сірко, його сіра, худя постать, довгі, сильні ноги й волохатий хвіст.

Приємно лежати так на сонці, нерухомо, без жадних думок, жадних почувань, в якімсь забутті; іноді тільки хіба ворухнути вухом, коли яка небудь обридлива муха почне дуже ним цікавитись, або коли серед тиші гарячого полудня пролунає якийсь крик, відкрити одно око, подивитись і знов закрити, купуючи далі.

Сірко ворухнув хвостом.

Прокляті мухи! Здається і передувив їх сьогодні багато, а всетаки...
от одна лізе по носі, завертає до ніадри...

Цак!.. Впиймав.

Сірко нахилив голову й з хвилину чекав на мух.

— Сірко-о!..

Скочив і метнувся на голос.

Хто? Де? Їсти?!..

І хоч перед тим у нього не було ніякого бажання їсти, він відчув раптом страшений голод і забув зовсім, що він недавно тільки пообідав.

Коли Сірко хотів їсти, він ішов просто до хати і доти заглядав у двері, доки там його не помічали.

— Дивіться, мамо, Сірко їсти хоче, — казав молодий жіночий голос.

З обережності Сірко подавався трохи назад і чекав далі.

— От скажений собака! Тільки-ж що їв...

І щось неясне бурмотів старечий голос.

Сірко чув брязкіт посуду, хлюпотіння, і згодом стара жінка виносила звичайно миску, а в місці що небудь для Сіркового казанка, що стояв коло комори, під якою Сірко мав своє постійне помешкання. Махаючи хвостом, Сірко провадив добру бабусю, правда трохи здалека, до казанка, облизаючись дивився, як вона виливала туди їжу й зовсім не слухав її лайки.

Їжу йому виносили ранком і ввечері, а такі візити робив він тільки, як дуже хотів їсти: це припадало завжди як раз в обід.

Траплялося, що він помилявся й приходив у хату другий раз і тільки тоді помічав свою помилку, коли стара баба хапалася за коцюбу, а молода жінка, кидаючи йому штаток хліба, кричала:

— Сі-ірко, тікай!

Сірко хапав у повітрі хліб і тікав...

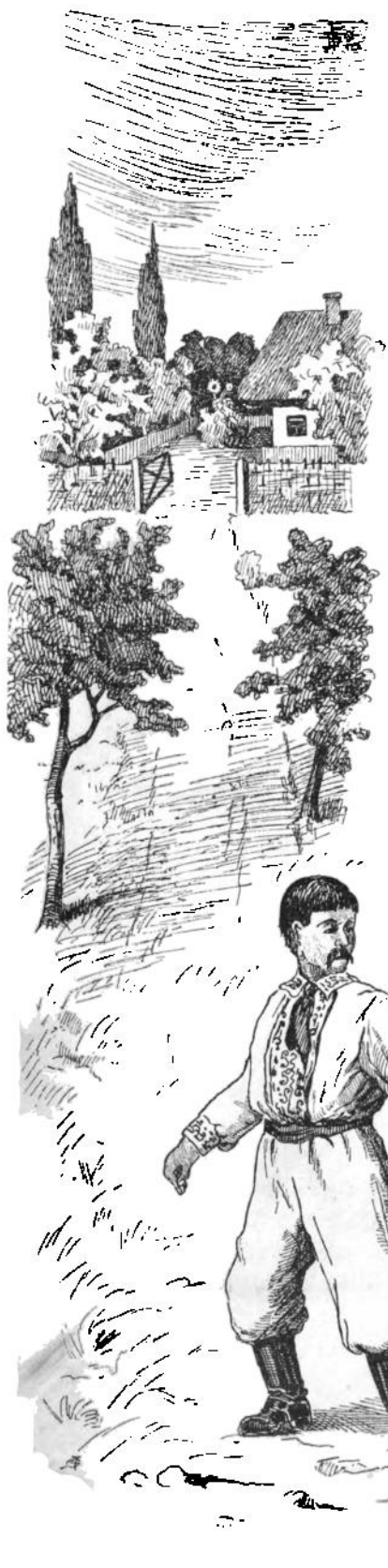
— Сірко-о! — гукав мущина, стоячи під повіткою.

Сірко, почувши чоловічий голос, повернувся від хати, куди він перш усього метнувся й неохоче потрусив на поклик.

Коли мущина кличе, то певно, що не їсти...
А може?..

Зі слабою надією Сірко ластився до чоловіка, махаючи хвостом і тикаючись носом у його коліно.

— Ну-ну! — сміявся чоловік, кінчаючи свою працю — Підожди!

Сірко обійшов його роботу, по дорозі лизнув в обличчя малу дівчинку, що тягнула до його ручевята, сидючи на землі коло батька, і сів напроти чоловіка. Той приладжував до дерев'яного коробка колеса.

Це мав бути візок.

Сірко позіхнув і ліг.

І на що було його кликати?! Зовсім йому це не цікаво.

Він дивився, як чоловік, приладивши колеса, вязав якийсь мотузок, робив малий хомут і нарешті посадив дитинку в візок.

— Ходи сюди, Сірко! — кликнув він.

Я?

Сірко підняв голову, але не вставав.

— Ну йди-ж, Сірко!

Гм... добре...

Підійшов.

Чоловік поставив його між мотузками, надів на його хомут.

— Сірко буде Марисіна коняка — сказав він дитині.

Марися підскакувала, сміялася, махала батіжком. Готово!

— Ньо! Ньо!..

Сірко сів.

Перш усього йому не дуже приємно було мати на шиї хомут, а в друге — хльост батога ззаду пеував йому настрій:

Хоч маленький, а все-ж таки батіг.

— Устань Сірко! — тягнув його за голову мушниця, але Сірко упірався передніми лапами й не хотів — Та встань же-ж!

— Ньо-о! — ляскала по заду Марися.

Сірко не вставав, аж поки чоловік не потягнув його випадково за вуха.

— Ой-ой! — заскулив Сірко від болю, скочивши на ноги.

— Ньо-о!

Що йому робити? Ззаду хльоскає Марися, зпереду тягнє за вуха чоловік...

Сірко згубив останню долю своєї спокійної самовлади і з одчаєм дивився на всі боки.

Не вже-ж ніхто не допоможе?

Коло хати стояла молода жінка і сміялася...

— Ньо-оо!

— Ну-ну, Сірко, тягни, дурний, ну!

Сірко потягнув. Візок посунувся зі скрипом. Чоловік помагав паніводу Сіркові. Хомут різав йому шию, мотузки давили боки, а більш усього дошкуляв батіг Марисі.

Вийшли з під повітки.

Сонце вдарило в очі. Сірко став. Саме в цей мент мушниця смикнув за хомут.

Трісь!...

Га, щось поламалося!

Чоловік, нахилившись, роздивлявся.

— Ах, собаче мясо, треба ще гвіздок вбити... Устань Марисю!

Марися встала. З Сірка зняли хомут.

Що саме там попеувалося і куди треба було вбити гвіздок, Сірка це не обходило. Він радий, що увільнився, побіг до хати і простягся на сонці, на своїм старім місці — під кушем рож.

Ху! от була робота. І шия болить, тай... Батіжок... І нащо їй дають його в руки?!

Помалу Сірко заспокоювався і почав знову підпадати під владу гарячих проміннів. Ліниво дивився одним оком на товариство горобців, що вистри-

бували перед ним на
піску. Двоє молодих
купалися. Випроставши крила,
тріпали ними, зариваючись у
пісок і цвірінькали.

Хіба влімати? Полетять!

Сірко махнув хвостом. Горобці не
вважали.

А!?

Відкрив друге око і ворухнув лапою.
Жадної уваги. Купаються.

Підвів голову.

Фр-р-р-р! — зірвались з місця і роз-
сипались.

Ага!

Положився знов.

— Сірко-о!

Сірко закрив очі. Кликав мущина. Сірко удавав, що спить.

— На-на-на-на, Сірко!

На-на?

— На-на-на-на!..

Сірко не ворухився.

Мущина і... „на-на-на-на“? Ні, щось не так...

Чоловік, що стояв коло налаженого візка, посадив туди Марисю і
під'їхав до собаки.

— Сірко!

Сірко лежав як неживий.

Хіба втікти? А може і так відчепляться.

Дитина нетерпляче била рученятами, а потім заплакала.

— Поганий Сірко, не хоче бути конякою!..

— Цить Марисю, він зараз захоче! — запевняв її батько — ми принесемо йому м'яса.

Він пішов у хату.

М'яса?

Сірко розумів, що таке м'ясо і знав добре, що воно рідко буває в їхній господі.

М'яса? Цікаво.

Сіркові захотілося м'яса. Хоч він і не вірив, що чоловік дібно винесе йому його, але...

— На Сірко!

Сірко не одкривав очей.

А що, як одурить?

Вставати під хомут він зовсім не мав охоти.

Сонце так гарно грів і так приємно лежить тут під кущем, тай боляче в мотузках — а з другого боку може — м'ясо?

Їсти — це була єдина і велика слабкість Сіркова. Собака мав завжди апетит і задля їди, коли він її бачив, забував усе на світі.

— Ну на-ж Сірко!

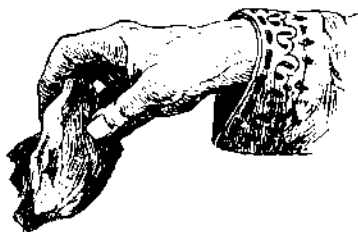
Щось торкнулося його носу.

Невже-ж!

Він не зважувався відкрити очі, аби не зрадити чоловікові, що він не спить, але запах м'яса — та ще й баранини...

Він добре уявляв собі сей соковитий, червоний кусник зі синіми жилками, з білливою плівкою і духом — цим духом...

Слина заворушилася у него в роті і десь там далеко, аж у животі щось йокнуло і залоскотало... Сірко не витримав. Тихенько відкрив очі. Біля самого його носа держав чоловік шматочок м'яса, над яким крутилася ціла зграя мух. Це було вже занадто!

Гам!

М'ясо відскочило і Сірко ляснув зубами в повітрі.

— Е-ні! Мусиш устати. Ну?

Сірко устав. Його тягнув до себе цей кусник. Він хотів його з'їсти.

Марися сміялася, коли чоловік надівав на Сірка хомут.

Знову хомут?

Сірко хотів сперечатись, але м'ясо магнуло його по морді; він кинувся його ловити і, ледве не пірвавши мотузків, погнав візок до відчинених воріт за чоловіком. За воротами муштина розірвав м'ясо на два шматки і дав один Сіркові. Той в мент проковтнув його і йому захотілося ще.

— Тепер заробляй другий! — гукав чоловік і мавив Сірка останнім кусником.

Сірко побіг до нього, майже не чуючи, що він тягне за собою візок зі щасливою Марисею. Муштина відскочив і знов махав м'ясом. Сірко галлявся.

Він задихався.

Його розбирав страшенний голод і злість. Кусник м'яса маячив у нього перед очима.

Нарешті він проковтнув і цей шматочок. Подивився на руки чоловіка. Порожні.

Сірко став замореним під пекучим сонцем, голодний і роздратований. Тут тільки він почув, що Марися весь час хльоскала його ззаду батіжком. Він загарчав.

— Ха-ха-ха! — сміялася дитина — Тату! Сірко ірже, як справжня коняка.

— Ньо-оо, Сірий, ньо-о!

Сірий злісно рвав на собі хомут і хотів вискочити з мотузків, але все було добре уязано.

— Ге-гей! — кричав муштина і підходив ближче.

Зараз схопить за вуха і буде тягнути.

Сірко здригнув і рванувся.

Втечу. Дорогою одірву мотузки.

Він помчався по вулиці на низ. Сіркова хата була крайня на селі і за нею починалися левади й луки.

— Ух-і-і-і!..

Марися реготала від насолоди і все хльоскала і хльоскала бідного собаку. Сірко вилетів стрілою на луки і завернув по ямах, по купинах у невелике озерце. Побачивши, що батька вже не видно і ледве держучись у віаку, дитина кинула батіг і почала з початку тпрукати, а потім плакати та кричати:

— Тпру, Сірко!.. Ой, тпру!..

Сірко-ж, розпалений болем від хомута, зі злістю на чоловіка, на Марисю, на візок — пісся, нічого не розбираючи, просто в озеро.

А обірву! А обірву! А обірву!

Коли Сірко побачив перед собою воду, він круто завернув і опинився в лозах. Візок перекинувся, залпугався в кущах. Один мотузок обірвався. Марися вивалилась і кричала. Десь було чути голос батька:

— Швидше, Сірко сказився! Марисько, дитинко!..

Сірко злякався.

Злість у нього пройшла від втоми й страху, бо йому почуття казало, що він зробив щось таке, за що його будуть бити...

Тільки не бити!

Сірко рванув і обірвав другий мотузок. З хомутом па шнур вискочив з лоз. По луках до озера біг і кричав Марисін батько, а за ним ще деякі люди...

Мерщій тікати!

Вітром понісся Сірко до великого лісу, що зеленів у яскравім світлі літнього сонця.

— У-лю-лю! У-лю-лю! — чув він позаду себе. Це надавало йому ще більше страху і скорости.

Доженуть!

Бумми!!!

Вистріл.

Але Сірко вскочив уже в ліс.

II.

Через кущі, траву, пеньки гнав, не спиняючись. Продерався крізь корчі, поміж деревами і все прислухався.

Чи не наганяють?

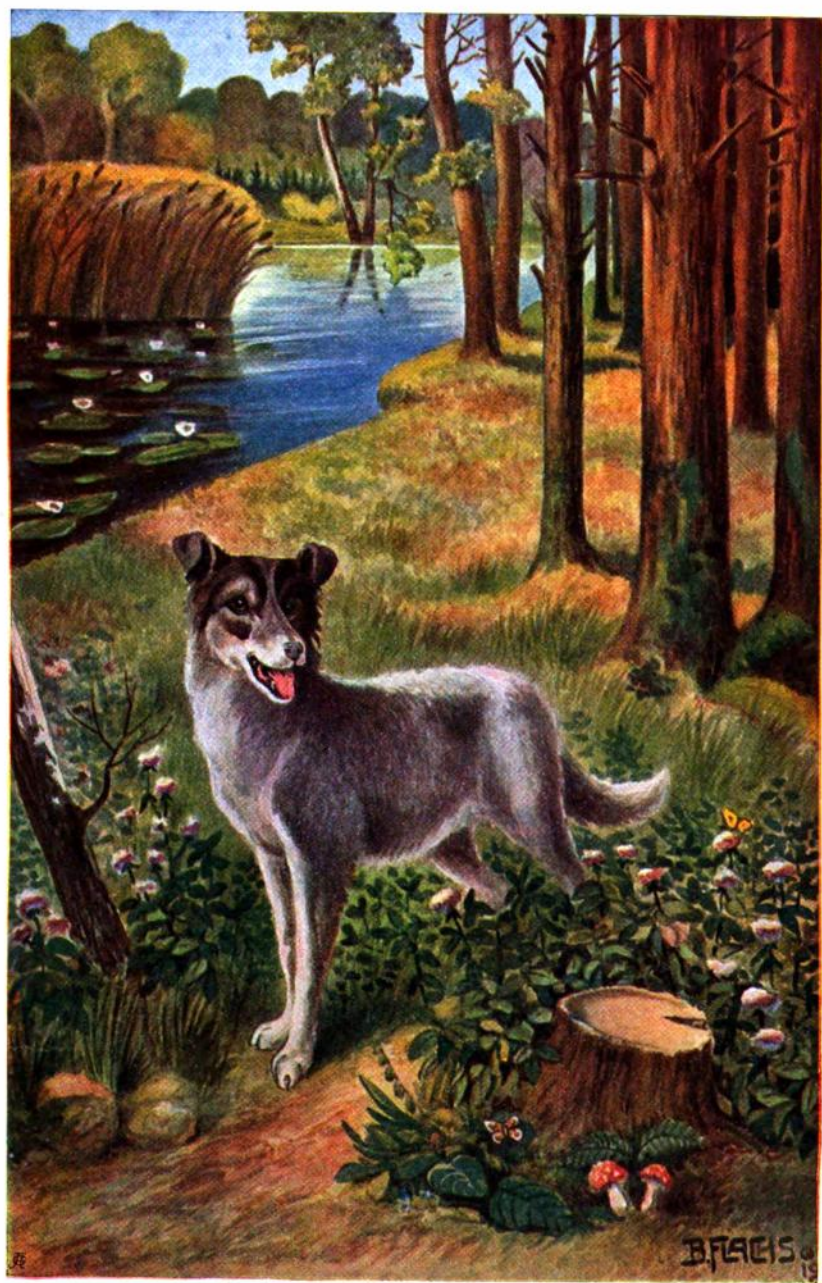
Серед густого, зеленого молодняка він став. Тут було мало світла, — можна було спокійно відпочити. Сірко прислухався ще раз:

Тихо. Нічого не чути.

Насилу зідрав з себе хомут. Ліг, положивши голову на лапи.

Товсті і високі дуби стоять близько один одного, переплітаючись вітами; в просвітах видно шматками блакить неба.

Соняшні проміння, протиснувшись крізь темну густину листя, плигають на травинці і ховаються в молодняку. Втомлений біганиною Сірко, попавши з пекучого сонця в лісовий холодок, захотів спати.

Тут не знайдуть.
Він закрив очі.
...Тихе шелестіння, хрустіння, скрип паростів, деякопли легенький тріск, ледве чутний плеск і цвіріння...

Під гомін лісу Сірко заснув.
Снав дуже погано.
У сні вищав, скавучав і дріжав усім тілом. Йому снилося, що його впіймали, прив'язали до тину.
Чоловік узяв віжки й хоче його бити, а стара жінка замість миски винесла коцабу і вдарила його по спині...

Сірко завищав у сні і мотнув головою.
Знову візок і Марися з батіжком. Хомут ріже шию, як ножом. Візок та хомут, а мотузків нема. А де м'ясо? Чи не з'їв його сусідів Рябо? І Рябо тут і лізе до м'яса...
Ах ти-ж! У мене в дворі — геть!..

Сірко гавкнув у пів голоса, ліг на бік і положив собі лапу на ніс.
Так спав він аж до вечора.
В молодняку зробилося темно й вохко. Маленький вітерець гофдав віти на верхах високих дерев. Понесло холодом.
Сірко прокинувся.
Темно? Баба мабуть давно вже їсти вкляпонок насипала, а він тут спить.
Скочив.
А! Гм... Як-же-ж то... Ад-же-ж битимуть. А може...
Стріпнувся і побіг.

Невичерпаний запас доброї надії почував Сірко. Іподі, здається, само небо кричало й земля гула, що Сіркові будуть „хрестини“, але сам Сірко хотів і трусився з переляку, а все-ж таки ще не губив надії.
А може... ні?...

Це — „а може“ коптувало йому дуже багато, але Сірко нічого не міг поробити зі своєю оптимістичною натурою. Бувало стоїть чоловік і віжки в руках тримає і на Сірка з серцем гукає:

— А йди, йди сюди Сірко!

Зпершу Сірка тягне втікти, або сховатись, коли він себе почуває винуватим, а потім з'являється це — „а може“ і Сірко, нахиливши голову, викиляючись, махаючи хвостом, боком підходив до чоловіка. Іноді це — „а може“... — здійснюлося і мунцива кидав віжки й казав:

— Ну дивись, Сірко, инший раз...

Тільки з доброю старою бабусею діло стояло трохи jinakше. Сірко загубив тут безповоротно всяку надію і завше тікав, бо стара жінка рахувала своїм обов'язком хоч раз, а вдарити Сірка — для порядку. За цим винятком — Сірко з усіма був — сама надія, і доходив до того, що коли віжки вже раз опустилися на його спину і підносилися для другого разу, він замість того, щоб тікати, думав:

А може другий раз і не вдарить?..

...Молодняк сипчівся. Ясені мішались зі сосною. Стояли не так густо; падало більше світла і земля була суха.

Сірко йшов помаленьку.

А що, коли справді битимуть? І чоловік кричав... І Марися плакала...

Він пам'ятав добре, як його били за те, що він колись смикнув Марисю, а вона внала й кричала.

Ой, били!

Сірко став. Від спогадів йому зробилося погано.

Хіба прийти до дому завтра? Може забудуть?

Сірко постояв ще трохи, а потім поплентався до якоїсь купи і ліг коло неї.

Велір вже перейшов у ніч. Сірко не спав.

А може все-ж таки повернутись? Але-ж стріляв хтось. Чи то до мене? Мабуть ні. Як би до мене, то л-б упав...

Сірко бачив часто на бантані, де він тягав малі, порепані дині, а часом і хліб з дідушевої халабуди, як старий стріляв до круків, галок та ворон і завше після вистрілу яка небудь птиця падала.

Сірко зафорзав: його щось надзвичайно кусало. Раптом почув, що обсіпало йому морду і лізе в вуха, в очі, в ніс. Він підскочив.

Що воно таке?

Тряс головою, фиркав, обтирав і скріб морду передніми лапами. Запустив зуби в шерсть на спині. Скоро-скоро цокав передніми зубами. Щось давив між ними.

Ага! Зрозумів.

В роті зробилося кисло, кисло. Подивився на купу, де лежав:

Комашня!

Обкусуючись і обгтрушуючись, Сірко пішов шукати киншого місця. Під високою сосною він став, покрутився де-кіткчі разів, ловлючи свій хвіст, бо там кусало, і нарешті ліг.

Ніч ясна й тепла. Сірко ніколи не був уночі в лісі. Всі ці нічні лісові звуки, які він почув, вслухуючись у тишину, дивували його.

І в таким дивуванні він заснув.

III.

Ранок.

Сходить сонце. Влісі його невидко, але воно дає себе знати тим, що фарбує в рожевий колір білі хмарки, зелене листя і надає життя лісовому громадянству.

Бух!

Сіркові впало щось на голову. Скочив як опечений.

Хто це шпурляє камінюки?

Заспаними очима роздивлявся на всі боки.

Бух!

Знову.

Подивився.

Зелена шишка! Відкиля-ж це? Може зверху?

Закинув голову:

На шишчій гілці гойдалося на задніх лапах щось руде, маленьке, — наче кошеня, зі стирчачими вухами і задратим, лишнім хвостом. Передніми лапами тримало соснову шишку і з цікавістю дивилося на Сірка.

Чи не вивірка це?

Бо дуже скидалась вона на ту маленьку, руду звірину, що приніс колись з лісу Марисін батько.

Вивірка перестрибнула на ще нижчу гілку. Сірко здається її дуже зацікавив. Але під час стрибання шипка вискочила в неї з лапок і впала Сіркові, що задрав голову і висунув язик, просто в напіврозкритий рот, стукнулася об зуби і відскочила. Сірко був злякався і гавкнув, але потім розсердився.

Кидатись?! Ось стягну тебе звідтиля. Будеш тоді...

Він сердито загарчав.

Вивірка ще з більшою цікавістю вилупила на нього свої оченята. Сіркові така хоробрість не сподобалася.

— Гав! Гав!

Тікай, а то покусая.

Вивірка не ворухнулася. Сірко скіпів.

— Гав-гав-гау-у! — залуївся він.

От побачиш стягну.

Руде звірятко сплинуло на найнижчу гілку, щоб краще бачити дивну тварину і загойдалось на гілці.

Сірко аж заскавчав.

Так ти так!...

Гоп!

Не діставши вивірки Сірко крутнувся в повітрі і упав на землю.

Подивився.

Вивірка сидить.

Сірко не пам'ятав сам себе.

Ах ти-ж!...

Гоп!

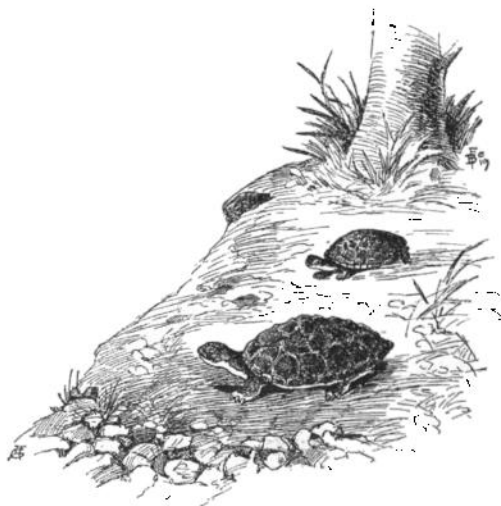
Знову не дострибнув.

Вивірка перескочила вище. Сірко зрадів.

Ага! — гавкав він — ага!

На цей раз мабуть вивірка дійсно злякалася, а може їй просто надокучив гавкаючий собака, вона виправила свій хвіст і в де-кілька сажнів зникла в гушавині дерев.

Сірко гавкнув ще пару разів у слід.

Ач яка!
Він стояв під деревом і все бурчав. Нарешті заспокоївся.
Захотів їсти.
Іти до дому? Битимуть.
А може... Ні! Битимуть.
Він пішов лісом.
А все-ж так їсти хочеться! А тут нема нічого.
Сірко розглядав кущі, дерева, землю.
А нічогосінько!
Пішов далі. Ліс став рідчати. Вийшов на прогалину.
Побіг.
Хоч води напюся.
Блеснуло озерце.
Через високу траву і кущі добрався до берега і став.
Невеличке лісове озерце. Краї позаростали осокою і тілорізом. Іскраво-білі
водяні лилеї ясніли під сонцем на круглім темно-зеленім листі, що піддержу-
вало ці ніжні головки на прозорій, блискучій воді. Один куток повен
високого очерету і кидає тінь на середину. Де-не-де жовтіє латаття...
Сірко обережно спустився до води.
Хльоп! Хльоп! Хльоп!
Здрігнув і відскочив.
З усіх боків перелякані жаби стрибали в воду.
Підождав, поки зробилося тихо.
Нахилився й почав пити.
Пив з перервами.
Дивився на жаб, що знов виплили на верх і лежали на воді, як дохлі,
з вилупленими баньками і з розтопиреними ногами, на коромисла, що літали
понад самою водою і пив далі.
Дині?
Хтось порозрізав на половинки мавенькі, почорнілі, круглі дині і по-
розкидав їх різаним боком наниз, по землі і на купинках коло води.
Сірко любив дині. А тут ще їсти хочеться!
Що?!

Половинки почали ворухнутися і лізли в воду.
Сірко адивувався.

Швидко метнувся. Скочив на першу ланам.

Межить.

Пустив.

Не ворухиться. А лиші вже сховалися в воду.

Хотів узяти зверху зубами:

Кістка як камінюка. Ні, не диня!

Він бачив, що вона бігла погами і висопувала голову. Зацікавився:

Де-ж її ноги її голова? Мабуть під сподом.

Перевернув.

Те-ж кістка. От тобі її на!

Він перевертав її на всі боки, заглядав між щитами, нюхав. Нічого не розумів.

Сів.

Чекав.

Створіння лежало спокійно.

Одійшов трохи.

Як камінь.

Одійшов ще далі і ліг.

Через де-який час між щитами показалася чорна головка, а потім ноги і тварина посунулася до озера. Сірко скочив і кинувся до неї, але було вже за пізно: тварина пірнула у воду.

Постояв трохи, подивився на круги, що йшли по воді.

Що воно було таке?

Не розумів.

Виліз на берег.

Їсти хотілося все дужче.

Дома мабуть вже обідають... Іти?

Сірко взяв у зуби осоку, одірвав і почав жувати.

Стояв зі стеблиною в роті і сумними очима дивився на воду.

Іти?

Ліг.

Сонце палило, але від води несло холодком і було приємно.

Лежав куняючи.

Потім заснув.

Він любив спати під проміннями сонця. Вони убивали в ній усі бажання. Він відчував себе наче безсилим. Власне, це була звичайна лінь — лінь здорової тварини, розпеченої гарячим повітрям і сонцем. Сірко легко підпадав під неї і не відчував тоді нічого — навіть голоду.

Він спав і спав.

Часом прокидався, дивився на очерет, на воду, повертав до сонця другий бік і спав далі.

Коли сонце схилилося вже на обрії, і дерева, кущі та очерет почали давати довгі тіні, Сірко встав. Потягнувся на довгих ногах, позіхнув і захотів їсти.

Голод був немалий, бо Сірко чув, як йому тягнуло нутро.

Іти? Як-раз баба тепер вечерять дає.

Битимуть боляче до крові.

А може?..

„А може“ переважило і Сірко хутко побіг від озера через луки до села.

На селі певно вже забули. І не будуть бити.

Одного разу склалося, що Сірко з'їв сало, яке лежало в шклянці і яке баба приготувала на поле чоловікові. Ой-ой, що тоді було! Але Сірко сховався на горі в тернях, проспав там ніч, а ранком на вулиці увязався за чоловіком на поле і коли ввечері повернувся попереду

волів у ворота, ніхто не сказав йому ані слова. Забули.

Може й тепер забудуть?

Адже-ж уже другий день.

Зараз подивлюсь у казанок,

як пса то — в хату.

А як що?..

Втечу!

Сірко біг тепер коло левад серед березняку. Сонце вже на половину зайшло.

— Ге-гей!.. Куу-ди!..

— Переймай! Бугая переймай!..

— Гей!..

Хлопці гнали череду до дому.

Поміж куцями з'явилися корови, бички, а згодом і самі хлопці.

Сірко радісно заскавчав і замахав хвостом:

Перед усіх ішла їхня корова — Катря.

— Ммму! — замукала вона, побачивши Сірка й спинилась.

Широким, слинявим ротом рванула листя з куца і перетираючи їх жовтими, стертими зубами мотала головою і хлесталася хвостом, з начинпленими в його волохатий кінець репяхами і з засохлим кляком. Великими, добрими, темними очима уставилася на собаку.

Сірко зрадів.

Разом підемо до дому.

З-за куців виїшов хлопець і махаючи кійком кричав.

— Ге-гей! Ге-гей!

Крик у него обірвався, коли він побачив собаку.

— Хло-о-опці! Скажений Сірко тут!

— Де-де?!

— Бий його!

— Скотину покусай!

Сірко не ждав такої зустрічі.

Одного хлопця він пізнав.

Цей вигонив щодня з їхнього двору корову і був завжди ласкавий до нього.

Гурток хлопців тримав на готові кійки.

Що вони? Хотять мене бити?

Ні, наш хлопець не буде...

Він застючись пішов просто до свого хлопця.

— Тікайте хлопці!

— Пацько, тікай!

Сірків хлопець злякався й не знав, що йому робити, бо Сірко вже підходив до него:

— Вкусить!

Не вдарить! за що?

Але Панько в цей мент зі страху так потягнув його кійком, що нещасливому собаці потемніло в очах і закрутилося в голові.

Вдарив і втік до череди.

Заскавучав і втік у ліс.

IV.

Спина боліла, їсти хотілося і було страшно, що ще битимуть. До дому вирішив сьогодні не йти.

Вже коли ласкавий Панько вдарив...

За що?

Сірко не знав.

Йому боліла шкура й нудило в середині.

Прийшов ізнову в ліс.

Ліг під молоденьким ясенем.

Їсти!

Він ще ніколи не голодував майже два дні.

Що тут можна їсти?

Жував травичку, попробував кору дерева.

Кого тут можна їсти — не приходило йому зовсім у голову. Привичаєний вдома до мук з водою, до борщу з салом, до хліба, Сірко не знав і не мав бажання їсти — когось. Коли йому подав інколи кусник м'яса, то Сірко навіть не підозрівав, що ся смачна штука вирізана зі спини його бувшого приятеля, барана Костика.

Разів зо два їв Сірко зайчатину з забитих косою зайців.

Він часто давав пацюків, але щоб їх їсти — ніколи!

Ловив жаб, горобців, яко мисливця,

тільки для того, щоб погратись і коли в той мент, як він ішов з горобцем у зубах по двору, його кликала баба їсти муку з водою, він кидав задушеного горобця і біг до казанка.

Але в лісі не було ні хліба — ні борщу з салом, а Сіркові хотілося їсти, як піколи.

Місяць піднявся уже досить висоенько.

Мягке, зеленувате світло лилося полісу.

Сірко все лежав.

Хотів заснути, але голод мучив його і не давав закрити очей. Живіт Сіркові підтягнуло і в горлі сушило.

Дивився з одчаєм просто перед себе.

Ліс гомонів, як і минулої ночі.

Десь плакав сич, наче дитина, що загубила свою неньку і тепер стоїть серед лісу й тріє перелякані очі рученятами і хлипає:

— Маа-мооо!..

Як рваний шматок якоїсь чорної хустини виринав із темряви на світло місяця кажан і знову лігав у лісну гушавину.

— Пі-і-і!.. — крикнула лісова миша.

І вже вона в повітрі і вже сова схопила її кіхтями і, безшумно махаючи крилами, несє до свого гнізда.

— Пі-і-і-і!.. — пісся зникаючи благаючий писк.

Але даремно...

Не дивувався Сірко цим звукам, як тою ніччю. Він зрозумів уже, що все це живі тварини і його цікавило тепер не те, як вони виглядають і чого вони в ночі гвалтуються, а він думав, ковтаючи слину:

І що вони всі тут їдять?

Відповіді на це питання він не находив.

Що-небудь же-ж вони повинні їсти!

Мучився, мучився і встав.

Пішов поміж деревами. Що ні крок, то сухе гілля і тріщить, наче стріляє. Перед ним вже два рази знялась якась птиця і хтось перебіг йому дорогу раніш, ніж він щось міг подумати.

Ні, краще ляжу.

Посмикав трохи траву.

І не смачна-ж яка! А корова Катря їсть. Тай Костик їв.

Закрив очі.

Сон біг від його.

В животі бурчало.

Лежав і жував траву.

Місяць світить ясно. На небі ані одної хмарки.

Сірко підняв голову.

Щось чорне скоро-скоро котилося між деревами.

Дожену!

Підскочив і метнувся.

Коли щось бігло, або котилося, Сірка завше кортіло догнати, навіть коли це було звичайне решето, що баба ненароком пустила додолу і що котилося по двору, аж поки Сірко не доганяв його і не валив лапою.

Летів плигаючи через кущі.

Нагнав.

З початку не розібрав, що таке. Ткнув посом, наколовся і заскавтан:
— Ой-я-ой!

Се був його колючий ворог — їжак.

З досади гавкнув і сам злякався. Його голос прокотився по лісу і розбудив усіх.

Закракала й забила крилами ворона, закричали інші сердиті голоси.

Сірко заліз по їжака, піджав хвіст і сховався під кущем.

І їжак тут у лісі?!

Він звик бачити його в себе на городі і обгавкував там його до схочу.

А їсти хочеться!

Обняв морду лапами. Силкувався заснути.

Над вухом щось продавчало — наче майка.

Тріснула і впала суха гілка.

Хтось свиснув.

Сірко насторожився.

Ще раз, а потім наче хрюкнуло.

Шуршать листя.

Тихо.

Сірко опустил вуха.

Почався легенький, передранковий вітерець.

Поскрипує ясені.

Иноки падають ледве чутно на землю листя.

Декілька впало на Сірка.

Він не ворухнувся.

Заснув.

V.

Спав довго, аж поки серед сну не почув, що щось лізе до носа.

Проклинувся.

— А-ф-ф-ф!!!

Скинув жучка.

Лежав тихо де-який час, потім відкрив одне око.

Хоч місяць і був ще на небі, але вже почало світати.
З боку щось захрумтіло.
Відкрив друге око, повернув голову.
Кроків десять від Сірка за кущем — молода березка, а там, коло молоді березки, стояв —
Сіркові забилося серце й страшенно захотилось їсти — стояв — заяць і щось хрумтів.
Правда, заяць був живий і Сіркові було ніяково, але смак заячої голови він добре пам'ятав.
Втече? Дожену!
Сірко ковтав слину. Йому захопило дух.
А заяць хрумтів собі далі. Віддирав з березки. Сидів на задніх лапах і хрумтів зубами. Раптом випростувався, підняв вуха й прислухався. Потім заспокоївся.
Сірка трусило.
Стрибну. Скоплю зубами прямо за голову.
А як побіжить?
Впиймаю!
Поставив тихенько одну ногу, згодом другу. Заяць спокійно їв коло березки.
Підвівся вгору. Хруснуло.
Оп втече!
Але заяць тільки розставив вуха й повернувся спинною до Сірка.
Тепер не дивиться. Просто за голову.
Сірко стрибув.
Раз! — не дострибув.
Заяць метнувся.
Два! — перестрибув.
Власне — не перестрибув — а впав усім своїм великим тілом на зайця.
Лежав на животі. Чув, що під ним коло задніх ніг щось ворухиться.
Впиймав!
Заяць вибивався з сил, аби вилізти з під собаки, але Сірко дав йому до землі й радів:
Не втечеш!
Скоро Сіркоче стаїовнище вияснилось, як далеко не корисне, а навіть не

приємне: впіймати, то він зайця впіймав, а от як його дістати?

Підійхнути під самого себе морду ніяк не можливо, вестати — заяць втече.

Що йому робити?

Сірко лежав, налягав на зайця і славчав.

Зайцеві пощастило на-пів вивернутися з під Сірка.

Він вдарив Сірка задніми ногами. Сірко завищав і підскочив.

Крутівся кругом.

Вгледів.

Помчався.

Ось-ось, ось-ось-дожене!

Зза одного куща заяць не вискочив. Довго Сірко крутився коло цього куща. Скапував, гавкав.

Заяць зник.

Сіркові було чогось і ніяково й жалко і ще більш хотілось їсти.

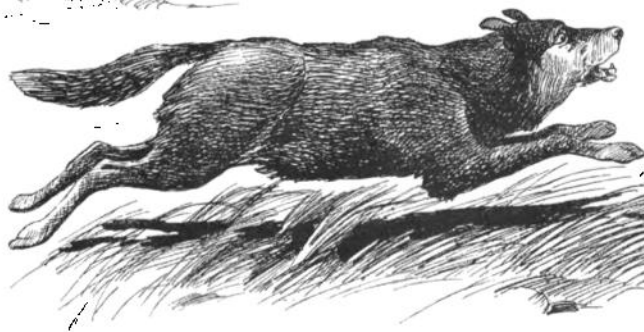
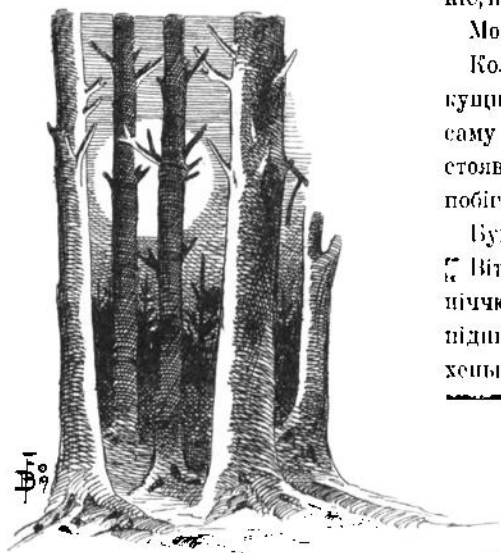
Випусти потихеньку собі під
віс, потрусив він на старе місце.

Можливо там — ще один?

Коло березки обнюхав усі
кущички, землю, де лежав заяць,
саму березку, ще деякий час
стояв роздумуючи, а потім
побіг на луки.

Був теплий ранок.

Вітерець, що почався був
піччю, затих. Легенька мряка
піднімалась від лісу й поти-
хеньку танула під проміннями

великого, червоного сонця, що вже показувало пів свого гарячого обличчя за небосхилу.

Сірко вибіг з лісу і став.

Куди?

Власне, чого він сюди біг? Чи не все одно для нього, що в лісі, що на луках? Їсти нема ні там ні тут.

А голод був такий, що забивав йому тепер паморок.

Поплівсь луками.

Його тягнуло до села.

Чи встали вже там? Мабуть зараз вигонять скотину до череди.

Сіркові після череди завжди давали їсти.

Котилася слина з рота.

В животі наче повно жаб.

Ноги дріжать.

Їсти!

Доплентався до левад.

Повернутись до дому? Добра бабуся дасть їсти. Буду їсти цілий день.

І знов...

А як битимуть? Віжками, коцюбою, віником, боляче-боляче...

Сірко здригнув, а перед очима в него танцював — казак.

А може?.. Може не битимуть. Третій день сьогодні... Мабуть забули.

Хоч би забули!

Довго стояв коло перелази і нарешті зважився.

А може ...не битимуть? А може битимуть, та... не боляче?

Казак все витанцював і довів Сірка до сього крайнього „а може“.

Стрибнув через перелаз.

Біг левадою.

Чув, як селом гнали скотину.

Катря мабуть вже в череді і той хлопець там.

Махнув через тин. Вибіг на город.

На свій город!

З городу видно було хату. З комина йшов дим. Тягнувся тоненькою стрічкою просто до неба. Несло кізяком.

Сірко з насолодою потягнув дух.

Їсти!

Коли добіг до двору, мусів іти далі ходою.
Серце стукало.
Ой, битимуть!
Просунув голову у хвіртку.
Нікого. Ворота чогось настіж.
Зайшов у двір.
Стоїть казанок.
Кипнувся. Сунув морду.
Порожній!
Сіркові щось аж наче увірвалось.
Піти в хату?
Тихенько крався до дверей.
Відчинені.
Війшов.
Став на порозі і заглянув до середини:
Аві душі!
Двері в кімнату закриті. Хтось ходить. В печі палає вогонь, а...
Сірка наче хтось ударив. Він відскочив від дверей і хотів тікати:
Біля припічку стояла коцюба, але не її злякався Сірко; коло
коцюби лежав... поламаний візок...
Візок!
Сірко за голодом майже забув, що його битимуть.
Тікати!
А їсти?
Він одійшов від
хати. Хотів ще раз
подивитися в ка-
занок.
Може...
— Сірчику, го-
лубчику, любчи-
ку!!!
Марися кину-
лася з воріт просто
до Сірка. Він з

несподіванки був злякався, але дитина обняла його за шию, голубила і сміялась.

— Голубчику! Де ти був, а я плакала за тобою!

Сірко теж радий і щасливий ласкою Марисі лизався і весело махав своїм собачим серцем.

В поротах показалася молода жінка. Шукала очима Марисю. Вгледіла Сірка й закричала:

— Боже-ж мій! Скажений Сірко!

Але Сірко не знав, що він скажений і боявся тільки після цього крику, щоб його не били, а тому ліг па землю і як випуватий собака повз на животі до жінки.

Марися, побачивши матір, бігла до неї:

— Ма-амцю! Сірко вернувся! Голубчик вернувся, скучив за мною... Ми вже цілувались!

Молода жінка з де-яким страхом підпустила Сірка до себе.

Він був смириний, повз по землі й виглядав як звичайно, коли що небудь нашкодив.

Може він зовсім не скажений?

Нахилилась, погладила.

Сірко лизнув її в руку.

— Ну-цу Сірко, ну-цу...

Мариса знов обняла Сірка:

— Мій Сірко, мій!

Сірко забув, що йому їсти хочеться, забув від щастя, що його не б'ють і що він знов вдома, але йому пригадала про це сама добра бабуся тим, що вона вийшла з хати й стала на порозі.

Охнула й ледве не впала від страху.

— Бабусю! Сірко вернувся — бігла й кричала Марися — він зо-овсім не скажений!

Стара жінка з недовірям дивилася на Сірка.

Той трусив до неї слідом за дитиною. Баба замахала на нього руками і подалась назад у хату:

— Геть, від мене! Геть!

— Не бійтеся мамо! Я сама думала, але Сірко здоровий — заспокоювала її Марисіна мати.

Нарешті добра бабуся повірила її з дивуванням оглядала Сірка. Сірко виразно дивився — то на неї — то на казанок.

— Дивн! Правду кажуть старі люди, що собаки знають у лісі якусь траву від сказу. Ач виснажився як!

Сіркові дійсно підтягло боки і живіт запав. Заглянув у хату.

— Мамо, Сірко мабуть їсти хоче... — знову догадалась, як звичайно, перша молода жінка.

Ага, насилу таки...

Сірко нетерпляче заскавчав.

— Зараз, зараз, підожди голубчику! — голубила його Марися — бабуся зараз випесе.

Але бабуся не поспішала. Вона розповідала дочці про якогось Рябка, що сказився, забіг і повернувся аж через два місяці. Сірко чогось дуже швидко, всього — третій день. Він мабуть кращу траву знає...

Сірко смикнув її за спідницю:

Винось же-ж скоріш!

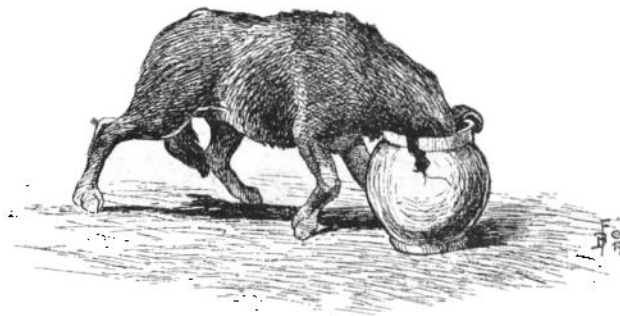
— Ну-ну! — одмахнулася баба, але все-ж таки пішла в хату. Не спускав очей з дверей, хоч Марися і тягла його за шию під повітку, де мати перебірала ягоди.

Нарешті!

Ллється в казанок.

Вирвався з рук Марисі.

Долетів, встромив голову.

Га!..

Їв захльобуючись, підкидував шматки хліба, щоб зручніш кусати.

Га!.. Яка насолода — їсти! Тільки — не вже-ж то... Так і в — дно!..

Вийв усе до кріхти.

Вилизав казанок.

Подивився на двері.

Може ще?

Підійти боявся.

Під повіткою Марися й мати. Що вони там роблять?..

Глянув ще раз на казанок, потім на двері, постояв хвилинку і пішов під повітку...

VI.

...А ввечері сонце заходячи зняло на землі пожежу, що відбилася аж на хмарах кривавим відблиском.

Мало-помалу темнів цей відблиск, гасла пожежа, сховалося сонце й на синім небі блиснула весела зірка.

Череда давно пройшла.

Баба видоїла вже Катрю й готувала вечерю.

Коло хати сидів Сірко, а напроти його на призьбі Марися й молода жінка.

Тихо розмовляли, очікуючи батька з базару; всі троє їли рогіз і лузали насіння...

ЗМІСТ.

	Стор.
Найтя з джунглів.....	5
Страховище моря.....	11
Смерть вовка.....	24
Драма в Неаполі.....	29
Три дні з Сіркового життя.....	40

